

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти**

Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
підготовки здобувачів
другого (магістерського)
рівня вищої освіти
(вказати рівень вищої освіти)
спеціальності 033 Філософія
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Філософія
(назва освітньої програми)
мова навчання: українська**

**Слов'янськ
2021 р.**

УДК 378.016:34](072)

А43

Укладачі:

- кандидат філософських наук, доцент **Степанов В.В.**

Рецензенти:

- доктор філософських наук, професор кафедри охорони праці та екологічної безпеки ННПП УПА Богданова Н.Г.

- доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін, Донбаського державного педагогічного університету Ємельяненко Г.Д.

Відповідальний за випуск: доктор філос. наук, проф. **Мозговий Л.І.**

«Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія / уклад.: В.В. Степанов . – Слов'янськ: ДДПУ, 2021. – 64 с.

«Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» : навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи розроблено як інноваційна за своєю суттю структурна рекомендацій, дозволила об'єднати як традиційні підходи в організації викладання дисципліни, так і новітні високотехнологічні, які активно використовуються в провідних університетах світу. Розглядаються теоретичні проблеми розвитку окремих елементів правової системи України, досліджується місце національної правової системи серед правових систем сучасності.

Для науковців, викладачів вузів, аспірантів, магістрів, здобувачів, всіх, хто цікавиться проблемами сучасного стану національної правової системи.

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол № 7 від 28.05.2021 р.)

З М І С Т

1. ВСТУП.....	4
2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	11
4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	12
5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	15
6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ.....	17
7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	18
8. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	19
9. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ (завдання для поточного контролю).....	27
10. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	37
11. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СПІВБЕСІДИ З ДИСЦИПЛІНИ.....	40
12. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ.....	43
13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	61

1. ВСТУП

«Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» є дисципліною, яка грає важливу роль у формуванні майбутнього викладача права, його творчого мислення та ерудиції. Дисципліна викладається здобувачам магістратури – майбутнім науковцям, мислителям, педагогам, працівникам адміністративної і соціальної сфери.

Незважаючи на те, що категорія "правова система" досліджується вченими різних наукових шкіл, представниками різних держав, науковий інтерес до розробки даної проблеми тільки зростає. Звичайно, це зумовлено інтеграційними та глобалізаційними процесами, які відбуваються як на терені континентальної Європи, так і в світовому масштабі. І саме тому правова система як наукова юридична категорія є об'єктом ретельної уваги та дослідження науковців.

Хочу зазначити, що оскільки правова система є чинником, який справляє величезний вплив на вирішення поставлених життям проблем та викликів, зокрема впливає на поглиблення демократичних процесів у суспільстві та державі, вирішення проблем захисту прав та свобод людини, удосконалення законодавчого процесу, підвищення ефективності правового регулювання, формування правосвідомості, розвитку правового мислення тощо, то стає цілком зрозумілим, наскільки важливою є наукова розробка цієї проблематики в цілому. Мало розробленими, а тому такими, що вимагають інтенсифікації зусиль науковців в українській теоретико-правовій галузі знання є наступні аспекти.

Найперше, сучасні перетворення в державно-правовій сфері та в інших сферах суспільного життя, потребують адекватного наукового забезпечення, розробки відповідних наукових орієнтирів, концепцій, юридичних понять та категорій. Розвиток та вдосконалення правової системи як складного багатоаспектного феномену, що об'єднує в собі всю сукупність внутрішньо узгоджених, взаємозв'язаних, соціально однорідних юридичних засобів (явищ), за допомогою яких державна влада справляє регулятивно-організуючий та стабілізуючий вплив на суспільні відносини, поведінку людей вимагає наукового комплексного дослідження правотворчих та державотворчих процесів та факторів, що визначають умови розбудови правової держави та громадянського суспільства.

Не усвідомленою до кінця залишається на сьогодні актуальність теоретичного осмислення впливу соціокультурного чинника на становлення та функціонування правової системи і зворотного впливу правової системи на соціокультурний вимір життя. Тривалий час вітчизняна теорія права розглядала правову систему як явище, що перебуває поза конкретним часом та простором. Такий підхід не давав можливості отримати цілісний образ правової системи України, результатом його було часткове, надто абстрактне знання. Нині все більше науковців усвідомлюють необхідність дослідження правової системи у взаємозв'язку з культурно-історичним розвитком суспільства, нації, її ціннісною шкалою, ментальним чинником.

Важливими напрямками подальшого розроблення проблем правової системи є також: роль і значимість принципів права як основи розвитку правової системи; дослідження її внутрішньої структури, окремих її складових; висвітлення закономірностей та особливостей розвитку, чинників, що зумовлюють ефективність її функціонування; порівняльно-правовий аналіз національних правових систем тощо.

Важливе місце серед подальшого розвитку нормативної основи правової системи України займає питання реформування приватноправової сфери. Відносини, що регулюються приватним правом є такими, що динамічно розвиваються і потребують постійного реформування законодавчого поля та приведення його у відповідність з вимогами сьогодення. Реформування та вдосконалення потребують альтернативні праву власності форми закріплення прав на ті чи інші об'єкти цивільного обороту, зокрема, право інтелектуальної власності, право довірчої власності, корпоративні права тощо. Однією з актуальних тенденцій розвитку цивільного права є правове регулювання зобов'язальних відносин, що вимагає більш чіткого законодавчого підходу до розуміння договору як цивільно-правової конструкції незалежно від того, що активного розвитку набувають адміністративні та господарські договори.

В сучасній правовій системі України все впевненіше займає своє місце така галузь права та законодавства як господарське, що зумовлено необхідністю належного законодавчого забезпечення економічної політики держави та здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання різних форм власності та організаційно-правових форм. При цьому, як відомо, господарське право на всіх етапах потребувало особливо глибокого наукового обґрунтування. Ця необхідність існує і зараз. Останнім часом активно розвивається також наука господарського процесуального права. Успішний розвиток господарсько-процесуальної науки доводить не лише користь поєднання науки і практики, а й великий потенціал учених юристів-господарників, який можна ефективно використовувати для розбудови перспективного спеціалізованого процесу, яким є господарський, для того, щоб розв'язати складні проблеми господарського судочинства, зокрема, визначення основних завдань господарського судочинства, розмежування господарської та адміністративної юрисдикції, пошук варіантів можливого їх вирішення, процесуальних диверсій та зловживань процесуальними правами в умовах правової реальності України, інституту банкрутства в Україні: історичного аспекту та сучасного стану тощо.

Світове співтовариство і держави надають важливого значення загальноправовим принципам і підтримують зближення різноманітних правових систем. Зростає інтерес до вивчення і взаємного використання досвіду розвитку національних законодавств, обміну правовою інформацією та науковими ідеями. Необхідність міжнародної співпраці, глобальні проблеми сучасності вимагають нового бачення існуючих правових проблем, для чого слід зосередити увагу на основних правових системах світу. Саме

глобалізація усіх сфер громадського життя в останні десятиріччя загострила питання про гармонізацію різних правових систем. Стає дедалі зрозуміліше, що держави багато втрачають, якщо діють розрізнено. При цьому, як показує практика, гармонізація систем національного, європейського та міжнародного права не може здійснюватися механічно. По-перше, продовжує діяти принцип державного суверенітету; по-друге, державам у правовій сфері властиві ті або інші особливості, які вони не хотіли б втратити; по-третє, мають місце істотні недоліки у теоретичному вирішенні проблем гармонізації національних, європейських та міжнародних правових систем, що стримує їх практичне вирішення.

На сьогодні найоптимальнішим варіантом розвитку України є поступовий розвиток та вдосконалення правової системи, спираючись як на досвід держав-членів ЄС, запозичуючи при цьому найбільш досконалі та прийнятні норми саме для нашої країни і суспільства.

На шляху до гармонізації правової системи України з європейським і міжнародним правом нашої державі необхідно здійснити зважені та необхідні кроки у наступних сферах: а) приведення норм конституції до міжнародних стандартів як передумова їх втілення у національному законодавстві; б) правовій інтерпретації модельних нормативно-правових актів, що розробляються у сферах, де виникає або може виникнути необхідність гармонізації, в акти національного законодавства; в) подолання прогалін у національному праві шляхом прийняття нових нормативно-правових актів на виконання укладених міжнародних договорів; г) створення стимулів для здійснення економічних реформ, підвищення конкурентноспроможності економіки та сприяння залученню іноземних інвестицій в Україну; д) подальша демократизація суспільних процесів, розбудова основних засад функціонування громадянського суспільства відповідно до європейських стандартів.

Мета дисципліни «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» полягає в наданні магістрантам системи знань щодо сутності основних різновидів сучасних правових систем світу та основних тенденцій розвитку сучасної правової системи України. На реалізацію цієї мети спрямовані й **завдання дисципліни**, які полягають у такому: вироблення навичок системного аналізу впливу глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на формування сучасної правової системи України; розуміння місця права у сучасному суспільстві та виокремлення його основних функцій; засвоєння основних положень провідних світоглядних концепцій праворозуміння; вміння застосовувати сучасний методологічний інструментарій під час процесу пізнання явищ правової дійсності; набуття загального уявлення про систему механізм правового регулювання в Україні; знання джерел (форм) права, що здобувають статусу офіційних як на національному, так і наднаціональному рівнях; розуміння моделей і способів їх взаємного впливу і взаємодії при регулюванні суспільних відносин; знання характерних рис, переваг і недоліків кожної

конкретної форми права (нормативно-правового акта, судового прецеденту, правового звичаю, нормативно-правового договору, правової доктрини, судової практики); формування системного уявлення про принципи поділу права на матеріальні та процесуальні галузі; обізнаність у проблематиці норми права, їх різновидів, структури та реалізації у практичній площині; розуміння співвідношення системи права і системи законодавства; категорій «законність» і «верховенство права»; формування знання про сутність і призначення юридичної діяльності; засвоєння сутності категорії «склад правопорушення»; розуміння системи юридичної освіти в Україні та виокремлення напрямів її реформування; системний аналіз стану вітчизняної юридичної науки, правової політики та ідеології; визначення ролі та місця правосвідомості та правової культури у механізмі правового регулювання; формування загального уявлення про систему судових і правоохоронних органів України; обізнаність про місце та роль адвокатури в сучасній правовій системі України.

Структура і зміст дисципліни

Кількість годин за навчальним планом

Всього - 90 годин, аудиторні заняття - 30 годин.

Підсумкова звітність - залік.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 години /4 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Сучасні правові системи суспільства: поняття, характерні ознаки та різновиди. Вплив глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на формування сучасної правової системи України

Поняття та ознаки (рис) правової системи суспільства. Складові елементи правової системи та їх загальна характеристика. Класифікація та типологія правових систем. Наступність у правовій системі суспільства.

Поняття правової сім'ї, основні сім'ї правових систем. Місце правової системи України серед правових сімей світу.

Правові системи сучасності та тенденції їх розвитку в умовах глобалізації. Особливості становлення та розвитку правової системи України на сучасному етапі у світлі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

ТЕМА 2. Право у сучасному суспільстві: сутність та функції

Поняття та сутність права. Ознаки права: нормативність, системність, універсальність, обов'язковість, формальна визначеність, забезпеченість державою тощо. Призначення сучасного права.

Поняття функцій права та їх види. Соціальна, регулятивна, охоронна функції права.

Право в системі соціальних норм (мораль, звичай, релігія тощо). Спільні та відмінні риси.

Право як соціальна цінність. Загальнолюдський, соціальний та особистісний виміри цінності права.

ТЕМА 3. Наукові концепції праворозуміння. Значення нормативної (позитивістської) концепції праворозуміння у сучасній правовій системі України

Світоглядні засади праворозуміння як підґрунття для формування його основних шкіл. Класифікація підходів до праворозуміння. Основні концепції праворозуміння (концепція природного права; концепція юридичного позитивізму (нормативізму); інтегративна концепція).

Сутність теорії природного права. Загальні риси і значення концепції юридичного позитивізму (нормативізму) для розвитку правової системи України: історія і сучасність. Загальна характеристика напрямів інтегративних концепцій права. Інші концепції праворозуміння. Основні положення історичної школи права. Становлення й сучасний стан психологічної теорії права. Характерні риси соціологічної школи права. Сутність теологічної концепції права. Механізм та види праворозуміння.

ТЕМА 4. Методологія в пізнанні сучасної системи українського права.

Методологія в пізнанні сучасної системи права: поняття, структура і значення. Поняття методів пізнання сучасних правових процесів. Загальні (філософські) підходи до дослідження права (правовий позитивізм, правовий суб'єктивізм, правовий об'єктивізм та ін.). Класифікація методів. Рівні пізнання права. Загальнонаукові методи пізнання права, їх зміст і особливості. Спеціальні методи пізнання права. Власні методи правознавства. Проблеми перетворення методології пізнання сучасної системи українського права.

ТЕМА 5. Система правового регулювання в Україні Правове регулювання: поняття, зміст, співвідношення з правовим впливом. Сфера, основні напрямки і межі правового регулювання. Предмет правового регулювання. Методи правового регулювання: імперативний, диспозитивний, змагальний (арбітральний). Способи правового регулювання: заборона, зобов'язання, дозвіл. Типи правового регулювання: загальнодозвільний, спеціально-дозвільний. Правові режими: поняття і різновиди.

Стадії правового регулювання. Стадія видання норми права. Стадія виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Стадія реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Механізм правового регулювання: поняття і структура. Правові засоби: поняття і різновиди. Правові стимули: юридичний факт-стимул, суб'єктивне право, законний інтерес, правова пільга, правове заохочення. Правові обмеження: юридичний факт-обмеження, юридичний обов'язок, заборона, зупинення, покарання. Тенденції розвитку правової системи України.

ТЕМА 6. Джерела (форми) сучасного права в Україні.

Поняття “джерело права”: доктринальні підходи до розуміння. Співвідношення понять “джерело права” та “форма права”. Класифікація джерел права та її критерії. Поняття нормативно-правового акта та його загальна характеристика. Класифікація нормативно-правових актів. Поняття

та статус закону. Різновиди законів. Поняття підзаконного нормативно-правового акту. Класифікація підзаконних нормативно-правових актів. Правовий звичай: поняття та характеристика.

Судовий (адміністративний) прецедент: поняття та характеристика. Практика Європейського суду з прав людини в правовій системі України. Нормативний договір: поняття та характеристика. Загальні принципи права як джерела права. Правова доктрина: поняття та особливості правотворчості. Співвідношення правотворчості та правотворення. Поняття та зміст факторів правотворчості. Принципи правотворчості: поняття та класифікація. Функції правотворчості. Види правотворчості та їх характеристика. Основні стадії правотворчості. Суд і правотворення.

ТЕМА 7. Проблеми поділу права на галузі. Матеріальне і процесуальне право.

Критерії поділу права на галузі. Об'єктивний (матеріальний) критерій поділу права на галузі. Метод правового регулювання як додатковий юридичний критерій розподілу права на галузі. Матеріальне право: поняття, природа та призначення. Процесуальне право та процесуальні норми. Юридичний процес: поняття та структура. Актуальні проблеми застосування норм процесуального та матеріального права. Неоднакове застосування норми права як критерій незаконності процесуальних рішень. Узагальнення правових позицій Конституційного суду України при застосуванні норм матеріального і процесуального права.

ТЕМА 8. Норми права: проблеми визначення поняття, різновидів, і структури. Реалізація норм права: поняття і форми.

Поняття норми права та її ознаки. Структура норми права. Підходи до розуміння структури норми права. Поняття гіпотези, диспозиції та санкції норми права, їх різновиди. Способи викладення норми права у положенні нормативно-правового акта. Класифікація норм права. Поняття та зміст юридичної сили норми права. Дія норми права в просторі, часі та за колом осіб. Поняття правової колізії. Поняття та зміст колізійної норми. Види колізійних норм. Реалізація норм права: поняття і форми. Норми права і принципи права.

ТЕМА 9. Система права і система законодавства.

Поняття та ознаки системи права. Структура системи права. Правова система суспільства. Співвідношення системи права і правової системи суспільства. Галузь права, підгалузь права, інститут права. Публічне та приватне право. Національне та міжнародне право: проблеми співвідношення. Система законодавства: поняття та структура. Галузі та інститути законодавства. Співвідношення системи законодавства та системи права. Фактори формування і розвитку системи законодавства.

ТЕМА 10. Законність і верховенство права: проблеми співвідношення в сучасній правовій системі.

Сутнісно-сміслові характеристики верховенства права та законності. Верховенство права як форма вираження загальнолюдських цінностей.

Верховенство права, правова держава, умови функціонування правової держави. Первинність та визначальність верховенства права стосовно законності. Значимість верховенства права в контексті правового розвитку. Теорія правової законності. Верховенство закону в правовій державі. Вимоги законності у сфері правотворчості і реалізації права. Європейські погляди на принцип верховенства права та законності. Верховенство права та законність у національній правозастосовній практиці.

ТЕМА 11. Правові відносини: проблеми визначення поняття і структури

Поняття та ознаки правових відносин. Структура правовідносин. Суб'єкти правовідносин та їх види: індивідуальні та колективні. Держава як суб'єкт правовідносин. Правосуб'єктність: поняття та види.

Правосуб'єктність (правоздатність, дієздатність, деліктоздатність). Правовий статус суб'єктів права та його види. Об'єкти правовідносин: поняття та види. Юридичний зміст правовідносин. Поняття та елементи суб'єктивного права та юридичного обов'язку. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин (юридичні факти). Класифікація юридичних фактів. Фактичний склад.

ТЕМА 12. Юридична освіта в Україні: система і напрями реформування

Поняття, види і форми юридичної освіти. Система юридичної освіти в Україні. Середня юридична освіта (бакалавр). Вища юридична освіта (спеціаліст). Магістратура – освіта на базі здобутих ступенів «бакалавр» та «спеціаліст». Післявузівська юридична освіта: аспірантура (ад'юнктура) – на базі здобутих здобувачів «спеціаліст» та «магістр», докторантура. Юридична самоосвіта. Стандарти вищої юридичної освіти. Організація управління та функціонування юридичної освіти. Матеріально-фінансове та кадрове забезпечення вищої юридичної освіти. Проблеми юридичної освіти в Україні. Напрями реформування юридичної освіти в Україні. Реформування системи оцінювання знань здобувачів.

ТЕМА 13. Юридична наука в Україні: система і напрями реформування

Поняття про науку та її класифікація. Поняття і структура (система) юридичної науки. Об'єкт і предмет юридичної науки. Методологія юридичної науки. Характеристика основних функцій юридичної науки (констатаційна, інтерпретаційна, онтологічна, евристична, гносеологічна, аксіологічна, методологічна, політико-управлінська, прикладна). Завдання юридичної науки. Проблеми і пріоритети сучасної української юридичної науки. Поняття юридичної дисципліни. Система юридичних дисциплін. Виникнення і розвиток загальнотеоретичної юридичної науки в Україні.

ТЕМА 14. Місце адвокатури в сучасній правовій системі України

Юридична природа адвокатури та проблеми правової регламентації її діяльності. Принципи організації та діяльності інституту адвокатури. Різновиди адвокатської діяльності у кримінальному провадженні. Проблеми

організації роботи адвоката у кримінальному судочинстві. Міжнародні стандарти захисту особи у кримінальному судочинстві. Удосконалення правового механізму реалізації права особи на захист. Роль адвоката у забезпеченні права особи на доступ до правосуддя. Роль адвоката у реалізації принципу змагальності сторін у кримінальному провадженні. Гарантії адвокатської діяльності. Проблеми забезпечення кримінальноправових гарантій незалежності адвоката у кримінальному процесі: порівняльна характеристика законодавства України та країн ЄС. Участь адвоката у процесі доказування та проведенні слідчих (розшукових) дій. Проблеми «адвокатського розслідування».

ТЕМА 15. Система кримінальної юстиції в Україні: поняття, система і основні напрями реформування

Поняття і система кримінальної юстиції. Місце та роль кримінальної юстиції у правовій системі України і в механізмі протидії злочинності. Концепція судово-правової реформи в Україні про кримінальну юстицію. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Концепція реформування кримінальної юстиції України.

Основні напрями реформування кримінального, кримінального процесуального, кримінально-виконавчого законодавства та законодавства про органи кримінальної юстиції. Кримінальне переслідування: поняття, місце у системі кримінальної юстиції, співвідношення з поняттями «протидія злочинності» і «притягнення до кримінальної відповідальності». Проблема розмежування оперативнорозшукової і процесуальної діяльності, здійснюваних органами кримінальної юстиції. Проблема розмежування повноважень органів досудового розслідування і прокуратури у кримінальному провадженні.

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
Загальна кількість годин – 90	Рік підготовки:	
	2-й	2-й
	Семестр	
	3-й	3-й
Тижневих годин для денної	Лекції	
	16 год.	8 год.

форми навчання: контактних – 4, самостійної здобувачів– 12	роботи	Практичні	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		год. 60	год. 76
Вид контролю: залік			

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	усьог о	зокрема					усьог о	зокрема					
				лаб	інд	с.р.				лаб	інд	с.р.	
1	2			5	6	7	8		10	11	12	13	
Тема №1 Сучасні правові системи суспільства: поняття, характерні ознаки та різновиди. Вплив глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на формування сучасної правової системи України	2	2					2	2					
Тема №2. Право у сучасному суспільстві: сутність та функції	2	2					2	2					
Тема №3. Наукові концепції праворозуміння. Значення нормативної (позитивістської) концепції праворозуміння у сучасній правовій системі України	2	2											
Тема №4. Методологія в пізнанні сучасної	2	2											

системи українського права.												
Тема №5. Система правового регулювання в Україні	2	2					2	2				
Тема№6. Джерела (форми) сучасного права в Україні.	2	2					2	2				
Тема №7. Проблеми поділу права на галузі. Матеріальне і процесуальне право.	2	2										
Тема №8. Норми права: проблеми визначення поняття, різновидів, і структури. Реалізація норм права: поняття і форми.	2	2										
Усього годин лекцій	16	16					8	8				
Тема №9. Тлумачення принципу верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини. Принципи субсидіарності та пропорційності як складові змісту верховенства права.	2		2									
Тема №10. Правові відносини	2		2									
Тема №11. Юридична діяльність: поняття, структура, суб'єкти.	2		2				2	2				
Тема №12. Правомірна поведінка і правопорушення. Юридична відповідальність	2		2									
Тема №13. Юридична освіта в Україні: система і напрями реформування	2		2									
Тема №14. Правознавство	2		2				2	2				

(юридична наука): загальнотеоретична характеристика												
Тема №15. Правова політика в сучасному суспільстві та її основні ознаки. Особливості формування наукової думки про правову ідеологію та основні етапи її розвитку. Сучасні концепції правової ідеології.	2		2				2		2			
Усього годин практичних занять	14		14				6		6			
Тема №1. Формування теорії правової системи у юридичній науці	12					12	15					15
Тема №2. Правова природа, роль, значення та підстави тлумачення конституційного суду і доктринального тлумачення, їх взаємозв'язок	12					12	15					15
Тема №3. Генезис правової системи України: теоретико-методологічний аналіз	12					12	15					15
Тема №4. Законодавча дефініція у правовому регулюванні	12					12	15					15
Тема №5. Україна після виборів і правова система держави	12					12	16					16
Усього годин СР	60					60	76					76
Усього годин	90	16	14			60	90	8	6			76

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема №1 Сучасні правові системи суспільства: поняття, характерні ознаки та різновиди. Вплив глобалізаційних та євроінтеграційних процесів на формування сучасної правової системи України	2
2.	Тема №2. Право у сучасному суспільстві: сутність та функції	2
3.	Тема №3. Наукові концепції праворозуміння. Значення нормативної (позитивістської) концепції праворозуміння у сучасній правовій системі України	2
4.	Тема №4. Методологія в пізнанні сучасної системи українського права.	2
5.	Тема №5. Система правового регулювання в Україні	2
6.	Тема№6. Джерела (форми) сучасного права в Україні.	2
7.	Тема №7. Проблеми поділу права на галузі. Матеріальне і процесуальне право.	2
8.	Тема №8. Норми права: проблеми визначення поняття, різновидів, і структури. Реалізація норм права: поняття і форми.	2
	Разом	16

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема №1. Тлумачення принципу верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини. Принципи субсидіарності та пропорційності як складові змісту верховенства права.	2
2.	Тема №2. Правові відносини	2
3.	Тема №3. Юридична діяльність: поняття, структура, суб'єкти.	2
4.	Тема №4. Правомірна поведінка і правопорушення. Юридична відповідальність	2
5.	Тема №5. Юридична освіта в Україні: система і напрями реформування	2

6.	Тема №6. Правознавство (юридична наука): загальнотеоретична характеристика	2
7.	Тема №7. Правова політика в сучасному суспільстві та її основні ознаки. Особливості формування наукової думки про правову ідеологію та основні етапи її розвитку. Сучасні концепції правової ідеології.	2
	Всього	14

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Формування теорії правової системи у юридичній науці	12
2.	Правова природа, роль, значення та підстави тлумачення конституційного суду і доктринального тлумачення, їх взаємозв'язок	12
3.	Генезис правової системи України: теоретико-методологічний аналіз	12
4.	Законодавча дефініція у правовому регулюванні	12
5.	Україна після виборів і правова система держави	12
	Всього	60

Методи навчання

- лекції;
- практичні заняття;
- складання конспекту;
- підготовка рефератів;
- моделювання та структурування кейсів;
- складання тестів контролю знань, умінь і навичок здобувачів із заданої теми, тощо.

Методи поточного та підсумкового контролю

- поточне тестування на практичних заняттях та в процесі консультативної роботи;
- словесні методи;
- практичні методи;
- наочні методи;
- робота з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анування, рецензування, есе;

Самостійна робота:

- опитування та бесіди на практичних заняттях;
- перевірка виписок, тез та конспектів літературних джерел;
- поточні контрольні роботи.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК).

Загальним об'єктом оцінювання знань здобувачів є відповідні частини навчальної програми дисципліни «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України», засвоєння якої перевіряється під час ПК.

Завдання ПК – перевірка розуміння й засвоєння навчального матеріалу курсу, здатності осмислити зміст окремих тем, умінь застосовувати отримані знання з дисципліни «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами ПК знань здобувачів з курсу «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» є: – систематичність та активність роботи на лекціях, інтерактивних лекціях, практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань); виконання завдань для самостійного опрацювання; – інші форми робіт. Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожної теми. Критеріями оцінювання ПК є: активність та рівень знань при обговоренні питань семінарських занять, відвідування відповідних форм навчального процесу, самостійне доопрацювання окремих тем чи питань, інші форми робіт. Підсумковий бал за результатами ПК визначається під час останнього в навчальному семестрі семінарського заняття.

Перелік питань і завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома здобувачів на початку навчального року.

Умови допуску до підсумкового контролю: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх практичних занять, виконання завдань самостійної роботи.

Максимальна кількість балів при оцінюванні результатів навчання здобувачів у процесі лекційного заняття виставляється за такими критеріями:

- присутність здобувача на лекції, складання її конспекту та активна участь у процесі лекції.

Максимальна кількість балів при оцінюванні результатів навчання здобувачів у процесі практичного (семінарського, лабораторного) заняття виставляється за такими критеріями:

- під час опитувань – за повну і ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття;

- під час тестування – за правильні відповіді на всі запитання тесту з теми заняття;

- у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами та математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Максимальна кількість балів під час оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі написання поточних, проміжних контрольних робіт виставляється за правильні відповіді на всі питання роботи.

Максимальна кількість балів при оцінюванні результатів навчання здобувачів під час контрольного заходу виставляється за правильні відповіді на всі питання. Максимальна кількість балів під час оцінювання рефератів та презентацій за визначеними темами виставляється відповідно до критеріїв:

- за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту має бути ще не менше трьох джерел інформації);
- за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на літературні джерела;

- за наявність змістовних висновків;

- за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

Результати поточного контролю результатів навчання здобувачів (кількість отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем у кінці кожного заняття до відома всіх здобувачів і проставляються в «Журналі обліку поточної успішності та відвідування занять» та є підставою для одержання допуску до підсумкового контролю.

Для підсумкового контролю у формі заліку

Підсумкове оцінювання рівня знань здобувачів з курсу «Актуальні питання функціонування правової системи сучасної України» здійснюється на основі результатів ПК та ПКЗ за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
90 – 100 балів	відмінно
89 – 75 балів	добре
60 – 74 балів	задовільно
26 – 59 балів	незадовільно
0 – 25 балів	неприйнято

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Матеріали та ресурси: дистанційний курс <http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=1659>

1) Платформи та сервіси дистанційного навчання: Moodle, Google Classroom, LearningApps, Padlet, Lore, EduBrite, Cornerstone OnDemand, Versal, Basecamp, Edmodo, Peer 2 Peer University, Coursmos, Stepic тощо.

2) Платформи електронного навчання: EdEra, Prometheus, Coursera, EDX, Canvas Network, CyXaPi та ін.

3) Інтернет-ресурси для онлайн опитувань: Google.com, Uptolike.com, Examinare та ін.

4) Програми презентацій: Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, Prezi.

5) Програми тестування: MyTestX, UniTest System, OpenTEST2, HotPotatos, Google forms.

Комп'ютер (ноутбук), програмне забезпечення, підключення до мережі Інтернет.

Також:

1. Контрольно-тестові програми.

2. Опорні конспекти лекцій.

3. Нормативні документи.

4. Підручники.

5. Ілюстративні матеріали.

6. Правові словники.

8. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема №1. Тлумачення принципу верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини. Принципи субсидіарності та пропорційності як складові змісту верховенства права.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини

2. Верховенство права (ст.1 Конвенції) – рішення по справі «Христов проти України»

3. Законність (ст. 5, 6, 7, 8 та ін. Конвенції) – рішення по справі «Полторацький проти України», «Кац та інші проти України», «Сергій Волосюк проти України», «Волохи проти України»

4. Принцип верховенства права ЄС і принцип прямої дії права ЄС

5. Принципи субсидіарності та пропорційності як складові змісту верховенства права

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Принцип верховенства права в діяльності ООН: визначення верховенства права як інструменту захисту прав людини у Загальній декларації прав людини та інших документах, що розвивають її положення.

2. Англійська доктрина « the Rule of Law». А.Дайсі про складові верховенства права: обмеження свавілля державної влади; рівність усіх перед законом; судовий захист прав людини.

3. Німецька доктрина «Rechtsstaat»: «Rechtsstaat» як протиставлення «Polizeisstaat»; відмінності між позитивістським та природноправовим тлумаченням «Rechtsstaat».

4. Французька доктрина “Etat legal” та англійська доктрина «the Rule of Law». Італійська доктрина “Stato di diritto” та доктрина «the Rule of Law».

5. Термінологічні відмінності між доктриною верховенства права та доктриною правової держави і сутнісна єдність їх. Реалізація доктрини верховенства права в ЄС.

Література:

1. Луцький Р. П. Теоретико-правові засади формування та розвитку сучасного позитивного права: дис. .доктора юрид. наук: спец. 12.00.12. Київ, 2017. 490 с.

2. Бірюкова А. Трансформація національної правової системи в умовах глобалізації. Теорія держави і права. 2018. № 5. С. 132. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/5/39.pdf> (дата звернення: 12.11.2019).

3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення 02.11.2019).

4. Горелова В.Ю. Юридична практика: вимоги моралі в сучасній освіті / В.Ю. Горелова // Освіта та наука: трансформація, відповідальність, академічна свобода: тези допов. наукової конференції (Київ, 5 березня 2021 року). - К.: Університет "КРОК", 2021. -

<https://conf.krok.edu.ua/ONTR/ESTR/paper/view/390>

5. Balykina-Halanets L. Selecting Innovative Approaches to Teaching English to Law Students Via Questionnaire Analysis / L. Balykina-Halanets, I. Balykin // Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021) (Kyiv, 10-11 March 2021). - К.: Atlantis press, 2021. - Vol. - Pp. 168-174.

Тема №2. Правові відносини

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Структура правовідносин: поняття та елементи.
2. Поняття та види суб'єктів правовідносин.
3. Зміст правовідносин: суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів правовідносин.

4. Об'єкти правовідносин: поняття та види.

5. Юридичні факти: поняття та класифікація.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Сучасний стан теорії правовідносин.

2. Суб'єкти правовідносин.

3. Правоутворюючі, правоприпиняючі та правозмінюючі юридичні факти.

4. Прості та складні юридичні факти. Фактичний склад юридичних фактів.

Література:

1. Скоморовський В.Б. Особливості вітчизняного державотворення в умовах СРСР / В. Б. Скоморовський. - Івано-Франківськ :Видавець Кушнір Г.М., 2020. - 168 с.
2. Шишка Р.Б. Окремі зауваження щодо регулювання договорів в ЦК України / Р. Б. Шишка // Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 28 лютого 2020 р.) / редкол. В.П. Маковій та ін. - Одеса: ОДУВС, 2020. - С. 19-20.
3. Шишка Р.Б. Комерціалізація інновацій / Р. Б. Шишка // Інноваційний розвиток правової в умовах модернізації суспільства: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, НАУ, 28 лютого 2020 р.). Том 2. - Тернопіль: Вектор, 2020. - С. 291-293.
4. Шишка Р.Б. Принципи цивільного права та засади цивільного законодавства / Р. Б. Шишка // Цивільне право України: нові виклики та перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 98-річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор.АН УРСР В.П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). - Харків: Право, 2020. - С. 61-65.
5. Вихрист С.М. Право навколишнього середовища Європейського Союзу / С. М. Вихрист, М. О. Медведєва // Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л. І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун т ім. В. Н. Каразіна. - 2 ге вид., перероб. і доп. - Харків: Право, 2020. - С. 419-471.

Тема №3. Юридична діяльність: поняття, структура, суб'єкти.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Юридична діяльність, її ознаки та види.
2. Структура та правові форми юридичної діяльності.
3. Правотворчість: загальна характеристика.
4. Юридична техніка.
5. Діяльність органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: зміст та структура.
6. Нотаріальна діяльність, її поняття та види.
7. Діяльність юридичної консультативної служби.
8. Діяльність органів реєстрації актів громадянського стану, їх види, система та функції.
9. Приватна юридична практика.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Юридична діяльність: поняття, ознаки, структура.
2. Функції та види юридичної діяльності.
3. Поняття та види міжнародних стандартів професійної діяльності юристів.
4. Права людини та професійні стандарти діяльності юристів.

5. Моральна деформація представників юридичної професії, її причини та засоби подолання.

Література:

1. Загребельна Н.А. Основні підходи до розуміння поняття правової системи / Н. А. Загребельна, А. Б. Талимончик // The scientific heritage. - 2020. - № 47 v.4. - С. 9-11
2. Гіжевський В.К. Проблематика правового забезпечення державної енергетичної політики України / В.К. Гіжевський // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України (м. Вінниця, 8-9 квітня 2020 року): у 2-х т. Т.1. Ч.1. - Тернопіль: "Крок". - 2020. - С. 29-32.
3. Загребельна Н.А. Аналіз основних причин неефективного виконання урядом України взятих на себе зобов'язань у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина / Н. А. Загребельна // Юридичний науковий електронний журнал. - 2020. - № 3.
4. Баликіна-Галанець Л.І. Конституційно-правовий статус парламентів країн ЄС з парламентською формою правління / Л. І. Баликіна-Галанець, І. І. Баликін // Topical issues of the development of modern science: abstracts of the 6th International scientific and practical conference (12-14.02, Sofia, Bulgaria). - Publishing House "ACCENT", 2020. - С. 231-240.

Тема №4. Правомірна поведінка і правопорушення. Юридична відповідальність

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Поняття та ознаки юридично значущої поведінки
2. Види юридично значущої поведінки
3. Правомірна поведінка: поняття, ознаки, види, мотиви.
4. Поняття правопорушення. Ознаки правопорушення.
5. Склад правопорушення: поняття та характеристика його елементів.
6. Види правопорушень.
7. Соціальна природа та причини правопорушень у сучасному суспільстві.
8. Зловживання правом: поняття, ознаки, види.
9. Об'єктивно неправомірне діяння: поняття та ознаки
10. Поняття та ознаки юридичної відповідальності.
11. Принципи юридичної відповідальності, її функції та цілі.
12. Підстави юридичної відповідальності. Підстави, що виключають юридичну відповідальність.
13. Види юридичної відповідальності.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Правомірна поведінка як вид юридично значущої поведінки суб'єкта права
2. Правопорушення: поняття та ознаки.
3. Склад правопорушення як юридична конструкція

4. Адміністративне й кримінальне правопорушення
5. Конституційне й цивільно-правове правопорушення
6. Фінансове правопорушення та порушення норм трудового права.
7. Філософський, соціологічний та психологічний підходи до причин правопорушень.
8. Підходи до визначення поняття «юридична відповідальність» правовій доктрині.
9. Попереджувальна (превентивна) функція юридичної відповідальності
10. Необхідна оборона як підстава, що виключає юридичну відповідальність.
11. Крайня необхідність як підстава, що виключає юридичну відповідальність.
12. Малозначність діяння як підстава, що виключає юридичну відповідальність.
13. Гуманізм як принцип юридичної відповідальності
14. Справедливість як принцип юридичної відповідальності
15. Доцільність та невідворотність як принципи юридичної відповідальності
16. Кримінальна відповідальність: поняття, ознаки
17. Підстава кримінальної відповідальності та її філософське обґрунтування
18. Загальносоціальні та індивідуальні цілі юридичної відповідальності.
19. Державно-правовий примус: поняття, ознаки, значення.

Література:

1. Загребельна Н.А. Тлумачення як спосіб виявлення та усунення юридичних колізій / Н. А. Загребельна // World Development of Science and Technology: Abstracts of II International Scientific (May 18-19, 2020). Chicago, USA, 2020. - PP.133-134.
2. Загребельна Н.А. Зміст державної політики у сфері забезпечення та реалізації прав та свобод людини і громадянина / Н. А. Загребельна // Весняні наукові зібрання - 2020: матеріали XLV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Суми, 22 травня 2020 року). Ч.4. - Суми, 2020. - С. 47-51.
3. Загребельна Н.А. Сприйняття права у суспільстві / Н. А. Загребельна // Сучасний вимір держави і права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15-16 травня 2020 р.). - Львів, 2020.
4. Француз А.Й. Механізми адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу / А. Й. Француз, К. Ю. Лазебна // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2020. - № 38. - С. 66-76.

Тема №5. Юридична освіта в Україні: система і напрями реформування

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Державний стандарт вищої юридичної освіти.
2. Зміст вищої юридичної освіти (система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і цивільних якостей).
3. Зміст навчання (структура, зміст і обсяг навчальної інформації). Засоби діагностики якості юридичної освіти (методики оцінки якості знань, умінь і навичок).
4. Нормативний термін юридичної освіти (термін навчання на денній (очній) формі, що необхідний для засвоєння особою змісту навчання, встановлений стандартом вищої освіти).
5. Перепідготовка, стажування і підвищення кваліфікації юридичних кадрів.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Принципи юридичної освіти.
2. Поєднання загальних і спеціалізованих знань в процесі навчання.
3. Поєднання теоретичної і практичної підготовки юристів, підкріплення теоретичних знань практикою.
4. Залежність успішного функціонування всієї правової системи суспільства та правопорядку в державі від якості юридичної освіти.
5. Проблеми уніфікації вищої освіти в європейському регіоні.
6. Взаємозв'язок юридичної освіти, юридичної науки і юридичної практики
7. Система вищих установ юридичної освіти.
8. Система наукових юридичних установ в Україні.
9. Система підготовки і підвищення кваліфікації державних службовців.
10. Вдосконалення юридичної освіти відповідно до європейських стандартів вищої освіти.
11. Загальні положення професійної атестації та дисциплінарної відповідальності юристів.
12. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність суддів.
13. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність прокурорсько-слідчих працівників прокуратури.
14. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність працівників органів внутрішніх справ.
15. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність адвокатів.
16. Професійна атестація та дисциплінарна відповідальність нотаріусів.

Література:

1. Загребельна Н.А. Сприйняття права у суспільстві / Н. А. Загребельна // Сучасний вимір держави і права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15-16 травня 2020 р.). - Львів, 2020.
2. Француз А.Й. Механізми адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу / А. Й. Француз, К. Ю. Лазебна // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2020. - № 38. - С. 66-76.

3. Корольова В.В. Корпоративні права держави та їх захист (проблемні питання) / В. В. Корольова, В. О. Кодь // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2020. - № 38. - С. 85-91.

4. Корольова В.В. Правове регулювання трансплантації органів в Україні / В.В. Корольова, Ю.М. Яценко // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей II Міжнародної конференції (Київ, 20 листопада 2020 р.). - К.: Університет "КРОК", 2020. - <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE2020/paper/view/133>.

Тема №6. Правознавство (юридична наука): загальнотеоретична характеристика

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Загальне уявлення про наукове знання.
2. Місце юридичної науки у науковому знанні.
3. Поняття юридичної науки та її завдання.
4. Структурні елементи юридичної науки.
5. Основні функції юридичної науки: поняття та їх роль.
6. Характеристика констатаційної функції юридичної науки.
7. Інтерпретаційна функція юридичної науки як одна з основних її функцій.
8. Зміст онтологічної та аксіологічної функцій юридичної науки.
9. Призначення евристичної та гносеологічної функцій в отриманні нового знання у сфері юриспруденції.
10. Призначення методологічної функції юридичної науки.
11. Аналіз політико-управлінської та прикладної функцій юридичної науки.
12. Пріоритетні напрями розвитку сучасної української юридичної науки.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Стан та перспективи розвитку української юридичної науки.
2. Зв'язок юридичної науки України з європейським науковим простором.
3. Становлення і розвиток юридичної науки в Україні.
4. Взаємозв'язок юридичної науки з іншими науками.
5. Вплив наук про суспільство на розвиток юридичної науки.
6. Учення про функції юридичної науки: загальні підходи.

Література:

1. Загребельна Н.А. Основні підходи до розуміння поняття правової системи / Н. А. Загребельна, А. Б. Талимончик // The scientific heritage. - 2020. - № 47 v.4. - С. 9-11
2. Гіжевський В.К. Проблематика правового забезпечення державної енергетичної політики України / В.К. Гіжевський // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Перспективи розвитку фінансово-

економічного простору України (м. Вінниця, 8-9 квітня 2020 року): у 2-х т. Т.1. Ч.1. - Тернопіль: "Крок". - 2020. - С. 29-32.

3. Загребельна Н.А. Аналіз основних причин неефективного виконання урядом України взятих на себе зобов'язань у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина / Н. А. Загребельна // Юридичний науковий електронний журнал. - 2020. - № 3.

4. Баликіна-Галанець Л.І. Конституційно-правовий статус парламентів країн ЄС з парламентською формою правління / Л. І. Баликіна-Галанець, І. І. Баликін // Topical issues of the development of modern science: abstracts of the 6th International scientific and practical conference (12-14.02, Sofia, Bulgaria). - Publishing House "ACCENT", 2020. - С. 231-240.

Тема №7. Правова політика в сучасному суспільстві та її основні ознаки. Особливості формування наукової думки про правову ідеологію та основні етапи її розвитку. Сучасні концепції правової ідеології.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Питання:

1. Пріоритетні напрями правової політики держави.
2. Ознаки правової політики демократичної правової держави.
3. Суб'єкти правової політики та їх повноваження в цій сфері.
4. Витоки сучасної української філософсько-правової та теоретико-правової думки про правову ідеологію.
5. Позитивістський та природничо-правовий підхід до трактування правової ідеології.
6. Екзистенціалістський та феноменологічного підхід до трактування правової ідеології.

Теми рефератів, доповідей (презентацій):

1. Інтегративна сутність правової ідеології як ознаки сучасного цивілізаційного процесу.
2. Історичні особливості розвитку світової правової ідеології в політичній і правовій філософії (XVI-XX ст.).
3. Особливості формування правової ідеології в Україні, представлені в програмних документах українських політичних партій кінця XIX – початку XX ст.
4. Ідеологічні чинники впливу на розвиток сучасної української держави.
5. Роль правової ідеології в розбудові соціальної, правової держави в Україні.
6. Основні напрями впливу правової ідеології на розвиток громадянського суспільства в Україні.
7. Парадигма розвитку правової ідеології в українському суспільстві і державі.
8. Онтологія правосвідомості юриста як суб'єктивне відображення чинної правової ідеології.

Література:

1. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу : теоретичні та практичні аспекти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 23 листопада 2017 року) : у 2 ч. – Полтава : Россава, 2017. – Ч. 1. – 245 с.

2. Луцький Р. П. Теоретико-правові засади формування та розвитку сучасного позитивного права: дис. .доктора юрид. наук: спец. 12.00.12. Київ, 2017. 490 с.

9. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ (завдання для поточного контролю)

1. Публічне право - це:

а) сукупність правових норм, які регулюють відносини у сфері загальнодержавного сукупного інтересу громадян;

б) підсистема права, що регулює державні відносини;

в) підсистема права, що регулює державні, міждержавні та суспільні відносини;

г) підсистема права, що регулює відносини, пов'язані з вчиненням злочинів та інших правопорушень;

д) підсистема права, що регулює цивільноправові відносини на основі імперативного методу правового регулювання.

2. Приватне право - це:

а) підсистема права, що регулює суспільні відносини;

б) підсистема права, що регулює майнововартісні відносини і особисті немайнові відносини, які виникають із приводу духовних благ і пов'язані з особистістю їх учасників;

в) підсистема права, що регулює відносини приватних осіб між собою;

г) сукупність правових норм, які спрямовані на захист автономних інтересів об'єднань;

д) сукупність правових норм, які спрямовані на регулювання і захист приватних інтересів індивідів та їх об'єднань.

3. Знайдіть відповідь, у якій найповніше зазначені галузі підсистеми публічного права:

а) конституційне, міжнародне публічне, фінансове, кримінальне, трудове;

б) адміністративне, конституційне, кримінальне, фінансове, процесуальні галузі, міжнародне публічне, основні інститути трудового права;

в) конституційне, торгове, адміністративне, сімейне, цивільне, міжнародне приватне;

г) цивільне, кримінальне, конституційне, фінансове, торговельне, майнове;

д) адміністративне, процесуальне, сімейне, господарське, фінансове, право соціального забезпечення, конституційне, кримінальне, транспортне.

4. Система права - це:

а) сукупність компонентів, із яких складається право;

б) сукупність усіх правових явищ;

в) сукупність галузей права;

г) сукупність правових інститутів;

е) сукупність правових норм.

5. Система права має:

- а) суб'єктивний характер;
- б) об'єктивний характер;
- в) структурний характер;
- г) матеріальний характер;
- д) індивідуальний характер.

6. Головним елементом системи права є:

- а) інститут;
- б) галузь;
- в) норма;
- г) метод;
- д) правильної відповіді немає.

7. Знайдіть правильне визначення:

а) інститут права - відокремлена у рамках системи права сукупність однорідних правових норм, що регулюють відокремлену сферу суспільних відносин;

б) галузь права - первинний елемент системи права, прийняте або санкціоноване державою формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, яке встановлює права та обов'язки учасників суспільних відносин;

в) підгалузь права - сукупність однорідних правових норм, які регулюють велику, відносно самостійну групу правових норм, що виокремлюється з галузі права і включає у себе декілька правових інститутів;

г) система права - порівняно невелика, стійка група правових норм, що регулюють певний різновид суспільних відносин у межах однієї або декількох галузей;

д) право - сукупність взаємопов'язаних юридичних норм, інститутів та галузей, які характеризуються єдністю та поділом відповідно до особливостей суспільних відносин, що врегульовуються.

8. Інститути права бувають:

- а) матеріальними та ідеальними;
- б) імперативними та диспозитивними;
- в) міжгалузевими та галузевими;
- г) теоретичними та практичними;
- д) головними та другорядними.

9. Основним критерієм поділу права на галузі та інститути є:

- а) метод і предмет;
- б) предмет;
- в) метод;
- г) норма права;
- д) воля законодавця.

10. Головний метод правового регулювання, який використовує цивільне право:

- а) рекомендаційний;

- b) заохочувальний;
- c) імперативний;
- d) диспозитивний;
- e) управлінський.

11. Поділ на інтегруючі та предметні властивий:

- a) галузям права;
- b) інститутам права;
- c) нормам права;
- d) підгалузям права;
- e) нормативно-правовим актам.

12. Знайдіть правильне твердження:

- a) система права є змістом, система законодавства - формою;
- b) система права та система законодавства - одне й те саме;
- c) система права за змістом ширше, ніж система законодавства;
- d) система законодавства включає в себе систему права;
- e) система права - сукупність нормативноправових актів.

13. Правотворчість - це:

- a) усі форми та засоби виникнення розвитку та зміни права;
- b) діяльність вищих представницьких органів держави або усього народу з прийняття, зміни або скасування нормативно-правових актів вищої юридичної сили - законів;
- c) самостійний вид державної діяльності, пов'язаний із прийняттям, зміною або скасуванням норм права;
- d) діяльність із прийняття норм права;
- e) правильні відповіді у пунктах a) та в).

14. У якому з пунктів зазначена функція правотворчості?

- a) регулювання суспільних відносин; 196
- b) оновлення правового матеріалу;
- c) ліквідація прогалин у праві;
- d) систематизаційна;
- e) у всіх пунктах.

15. Знайдіть поняття кодифікації:

- a) вид систематизації нормативно-правових актів, що мають спільний предмет регулювання. Він полягає у змістовній переробці нормативних актів, усуненні розбіжностей і суперечностей, відміні застарілих норм і створенні нового, зведеного нормативного-правового акту;
- b) вид норм права, який обов'язково знаходиться в кодексі;
- c) вид систематизованих нормативноправових актів, які знаходяться у відповідній послідовності;
- d) вид систематизації діючих актів, що здійснюється за галузями права компетентними державними органами;
- e) вид систематизації нормативно-правових актів у вигляді зведення їх у збірниках у певному порядку без їх переробки і зміни змісту.

16. Кодекс - це:

- a) сукупність норм права, які регулюють суспільні відносини;

b) сукупність норм права, які обов'язково залежать одна від одної і регулюють певну сферу суспільних відносин;

c) кодифікований нормативно-правовий акт, що має структурний розподіл на частини, розділи, підрозділи;

d) внутрішньоузгоджений акт загального характеру, що регулює окрему сферу суспільних відносин, який або повністю охоплює всі норми певної галузі, або містить у собі основу певної галузі;

e) акт-документ, який містить норми, що стосуються однієї з галузей права.

17. Систематизація законодавства - це:

a) процес узгодження нормативної волі законодавця;

b) процес зібрання нормативних актів до одного джерела;

c) діяльність уповноважених державних органів з переробки законів;

d) діяльність із приведення нормативноправових актів у єдину, упорядковану систему;

e) діяльність із ефективного удосконалення системи правових норм.

18. Існують такі види систематизації законодавства:

a) кодифікація, систематизація, облік, аудит;

b) кодифікація, інкорпорація;

c) кодифікація, облік, уніфікація, переробка;

d) кодифікація, інкорпорація, консолідація, облік;

e) кодифікація, консолідація, інкорпорація.

19. Технічною передумовою решти форм кодифікації є:

a) аудит;

b) інкорпорація;

c) консолідація;

d) облік; e) правильної відповіді немає.

20. Який із цих принципів належить до принципів обліку?

a) повнота інформаційного масиву;

b) отримання інформації з офіційних джерел;

c) своєчасне внесення змін;

d) зручність використання інформації;

e) усі перераховані.

21. Інкorpорований нормативний матеріал може бути упорядкований в:

a) алфавітно-предметному, хронологічному, системно-предметному порядку;

b) алфавітно-предметному порядку;

c) системно-предметному порядку;

d) хронологічному порядку;

e) варіанти б) та в).

22. За способом упорядкування матеріалу інкорпорація буває:

a) хронологічною, генеральною;

b) частковою, генеральною;

c) предметною, хронологічною;

- d) офіційною, неофіційною;
e) усі відповіді є правильними.
23. Головне завдання консолідації законодавства - це:
- a) усунення суперечностей із закону;
b) ліквідація множинності нормативних актів, тотожних за змістом, створення на їх основі логічно узгодженого нормативного акту;
c) перегляд прийнятих раніше рішень;
d) створення нових документів регулятивного характеру;
e) усі відповіді є правильними.
24. У якому з пунктів правильно наведено види кодифікації?
- a) всезагальна, галузева, комплексна, спеціальна;
b) галузева, міжгалузева, внутрішньогалузева;
c) хронологічна, предметна, офіційна, неофіційна;
d) офіційна, неофіційна;
e) хронологічна, предметна, комплексна.
25. Правовідносини - це:
- a) вид суспільних відносин, що врегульовані правом;
b) вид економічних відносин, що виникає на основі права;
c) вид релігійних відносин, що виникає на основі права;
d) специфічна сфера соціальних відносин;
e) усі відповіді неправильні.
26. Склад правовідносин становлять:
- a) зміст і об'єкт;
b) об'єкт і суб'єкт;
c) зміст, об'єкт та суб'єкт;
d) зміст і суб'єкт;
e) суб'єктивне право та юридичний обов'язок.
27. Учасники правовідносин повинні володіти:
- a) правоздатністю і угодоздатністю;
b) дієздатністю і угодоздатністю;
c) правоздатністю і дієздатністю;
d) дієздатністю і угодоздатністю;
e) дієздатністю.
28. Зміст правовідносин складають:
- a) юридичний і об'єктивний зміст;
b) суб'єктивний і матеріальний зміст;
c) юридичний і матеріальний зміст;
d) суб'єктивний і об'єктивний зміст;
e) суб'єктивне право і юридичний обов'язок.
29. Коли настає правоздатність?
- a) з 15 років;
b) з 16 років;
c) з 18 років;
d) з моменту народження;

- е) з моменту початку трудової діяльності.
30. Об'єктом правовідносин може бути:
- а) майно;
 - б) послуга;
 - в) продукт інтелектуальної творчості;
 - г) ділова репутація;
 - е) усе перераховане.
31. З юридичними фактами пов'язане:
- а) виникнення і зміна правовідносин;
 - б) виникнення, зміна або припинення правовідносин;
 - в) виникнення і видання правовідносин;
 - г) припинення правовідносин;
 - е) виникнення правовідносин.
32. За функціями правовідносини поділяються на:
- а) абсолютні та відносні;
 - б) активні та пасивні;
 - в) регулятивні та охоронні;
 - г) матеріально-правові та процесуальноправові;
 - е) прості та складні.
33. Суб'єктами правовідносин можуть бути:
- а) громадяни;
 - б) іноземці;
 - в) особи без громадянства;
 - г) особи з подвійним громадянством;
 - е) усі особи.
34. Серед юридичних фактів розрізняють:
- а) дії і бездіяльність;
 - б) дії і події;
 - в) бездіяльність і події;
 - г) свідомі та несвідомі;
 - е) усі відповіді неправильні.
35. Реалізація права - це:
- а) процес втілення правових норм у життя;
 - б) процес оприлюднення правових норм;
 - в) процес опублікування правових норм;
 - г) застосування права;
 - е) усі відповіді неправильні.
36. Назвіть форми реалізації права:
- а) дотримання, виконання, використання;
 - б) виконання, використання, застосування;
 - в) використання, дотримання, застосування;
 - г) дотримання, використання, виконання і застосування;
 - е) імперативна та диспозитивна.
37. У якій із форм право реалізується пасивною поведінкою?

- a) дотримання;
- b) застосування;
- c) використання;
- d) диспозитивна;
- e) виконання.

38. У якій із форм право реалізується як пасивною, так і активною поведінкою?

- a) дотримання;
- b) виконання;
- c) використання;
- d) правомірна;
- e) усі відповіді неправильні.

39. Правозастосування здійснюється:

- a) науковцями;
- b) усіма бажаючими;
- c) фізичними особами;
- d) депутатами Верховної Ради;
- e) усі відповіді неправильні.

40. Назвіть види правозастосовних актів залежно від форм регулятивного впливу:

- a) виконавчі і правоохоронні;
- b) усні та письмові;
- c) офіційні і неофіційні;
- d) одноособові та колегіальні;
- e) інша відповідь.

41. У яких із форм реалізації право може реалізовуватися активною поведінкою?

- a) дотримання та застосування;
- b) використання та виконання;
- c) виконання, використання та застосування;
- d) дотримання та застосування;
- e) виконання та застосування.

42. У якому з випадків правозастосування є необхідним для прийняття рішення?

a) коли правовідносини не можуть виникнути без прийняття конкретного владного рішення суб'єктом правозастосування (рішення місцевої ради про надання площі для забудови, призов до Збройних сил);

b) коли виникає спір і сторони не можуть дійти згоди з окремих питань (розподіл майна подружжя при шлюбно-розривному процесі);

c) коли необхідно офіційно встановити наявність або відсутність конкретних фактів (смерть, визнання безвісти відсутнім, народження людини);

d) коли факт внаслідок своєї значущості повинен пройти певний контроль (реєстрація автомобіля, нотаріальне завірення купівлі-продажу);

- е) у всіх випадках.
43. Третьою стадією правозастосування є:
- а) доведення прийнятого рішення до відома зацікавлених осіб;
 - б) прийняття рішення із справи;
 - в) з'ясування фактичної основи;
 - г) з'ясування юридичної основи;
 - е) інша відповідь.
44. За формою зовнішнього вигляду виділяють:
- а) акти усні та конклюдентні;
 - б) акти письмові та усні;
 - в) акти-документи та акти-дії;
 - г) акти конклюдентні та письмові;
 - е) акти-розпорядження та акти-прохання.
45. Тлумачення права - це:
- а) процес з'ясування змісту правових норм;
 - б) спеціальна діяльність офіційних і неофіційних суб'єкт суспільних відносин, яка спрямована на пояснення змісту і значення нормативноправових актів;
 - в) процес з'ясування та роз'яснення змісту правових норм;
 - г) процес офіційного тлумачення правових норм;
 - д) процес втілення правових норм у життя.
46. Тлумачення виражається в:
- а) офіційній і неофіційній формах;
 - б) неофіційній усній формах;
 - в) офіційній письмовій формах;
 - г) усній та письмовій формах;
 - д) казуальній та нормативній формах.
47. Офіційне тлумачення здійснюється:
- а) науковими установами;
 - б) компетентними державними органами;
 - в) правозастосовними органами;
 - г) усі відповіді правильні;
 - д) усі відповіді неправильні.
48. Неофіційне тлумачення здійснюється:
- а) суб'єктами, які не мають права тлумачення норм права;
 - б) суб'єктами, які мають право тлумачити норму права;
 - в) компетентними державними органами;
 - г) судом;
 - д) інша відповідь.
49. Тлумачення за обсягом поділяють на:
- а) буквальне і розширене;
 - б) розширене і обмежене;
 - в) буквальне і обмежене;
 - г) офіційне та неофіційне;

е) усі відповіді неправильні.

50. Нормативне тлумачення відрізняється від казуального:

- а) тим, що тлумачить норму звужено;
- б) тим, що тлумачить норму розширено;
- в) тим, що поширюється не на всіх суб'єктів і не є загальнообов'язковим;
- г) тим, що тлумачить норму для окремих випадків;
- д) тим, що тлумачить норму для всіх випадків, що підпадають під її дію.

51. Доктринальне тлумачення належить до:

- а) офіційного;
- б) казуального;
- в) нормативного;
- г) неофіційного;
- д) жодна з відповідей не є правильною.

52. Тлумачення за суб'єктами буває:

- а) офіційним та неофіційним;
- б) автентичним та легальним;
- в) нормативним та казуальним;
- г) розширеним та обмеженим;
- д) логічним та граматичним.

53. У якому з пунктів правильно названі способи тлумачення?

- а) розширювальний та обмежувальний;
- б) нормативний та казуальний;
- в) компетентний та некомпетентний;
- г) граматичний та цільовий;
- д) професійний та доктринальний.

54. Який із способів тлумачення з'ясовує мету прийняття норми права?

- а) логічний;
- б) спеціально-юридичний;
- в) систематичний;
- г) телеологічний;
- д) граматичний.

55. Правова система - це:

- а) спосіб внутрішньої організації та зовнішнього вияву правових норм, за допомогою якого засвідчується їх державна загальнообов'язковість;
- б) внутрішня організація права як сукупності правил поведінки, що складається з елементів, які утворюються шляхом групування певних норм на основі загальних для них ознак;
- в) об'єктивно обумовлена системою суспільних відносин внутрішня структура права, яка складається з взаємозалежних норм, логічно розподілених за галузями, підгалузями та інститутами;
- г) уся сукупність правових явищ у державі, сукупність узгоджених юридичних засобів, за допомогою яких чинна влада здійснює регулятивний та стабілізуючий вплив на суспільні відносини;

е) конкретно історичний, реально існуючий комплекс взаємозалежних юридичних засобів і явищ держави.

56. Основне джерело права англосаксонської правової сім'ї - це:

- а) нормативно-правовий акт;
- б) правова доктрина;
- в) судовий прецедент;
- г) правовий звичай;
- е) усі відповіді є правильними.

57. Основні джерела мусульманського права - це:

- а) Коран, Сунна, Іджма, Кияз;
- б) Коран, Сунна;
- в) Коран, Сунна, Іджма, Кияз, Джихад;
- г) Коран, Іджма, Біблія;
- е) Закони Шаріату.

58. Критерії класифікації правових систем світу:

а) спільність історичних коренів, юридичного джерела права, принципів регулювання;

б) структура права, особливості джерел права, місце та роль права у житті суспільства і держави, особливості юридичної техніки, принципи й основи формування та функціонування права;

в) суб'єкти правової системи, об'єкти, принципи, умови розвитку;

г) діяльність органів державної влади, юридична техніка, норми права, правопорядок, законність, особливості правосвідомості населення;

е) історична традиція, філософія розвитку системи права та законодавства, механізм правового регулювання, правова свідомість та правопорядок.

59. Система загального права - це:

а) сукупність національних правових систем держав, що мають спільні риси, які виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі релігійної норми, норми-звичаю, норми-традиції як основних джерел права;

б) сукупність національних правових систем, які базуються на судовому прецеденті;

в) сукупність національно-правових систем, які мають спільні риси, виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі норми, сформульованої суддями в судовому прецеденті, що домінує як джерело права у поділі права на загальне і право справедливості;

г) сукупність національних правових систем, які мають спільні риси, виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі використання як основного джерела права нормативноправового акту;

е) правильної відповіді немає.

60. До романо-германської правової сім'ї компаративісти відносять:

а) правові системи, які з'явилися у континентальній Європі на основі місцевих правових традицій;

b) правові системи, які з'явилися у континентальній Європі на основі міжнародного публічного права;

c) правові системи, які з'явилися у континентальній Європі на основі римських, канонічних та місцевих правових традицій;

d) правові системи усього світу, що використовують як основне джерело права правовий звичай;

e) правові системи Європи.

61. Характерними рисами романогерманської правової сім'ї є:

a) домінування судового прецеденту як форми права, поділ права на загальне право та право справедливості, визнання закону лише після опробування його судовою практикою;

b) домінування норм нормативно-правового акту, поділ права на загальне та право справедливості, кодифікація та диференціація галузей права;

c) домінування нормативно-правового акту як форми права, поділ системи права на дві підсистеми, диференціація та кодифікація галузей права;

d) використання як основного джерела права нормативно-правового акту, поділ права на загальне право та право справедливості, поділ права на публічне та приватне;

e) жодна з відповідей не є правильною.

62. Мусульманське право - це:

a) сукупність підтримуваних державою релігійних, моральних і правових норм, що склалися на основі ісламу, у тлумаченні вчених-богословів і правознавців;

b) сукупність національно-правових систем держав, що мають спільні риси, які виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі релігійної норми, норми-звичаю і норми-традиції як основних джерел права;

c) сукупність моральних норм, що склалися на основі ісламу;

d) сукупність Законів Шаріату;

e) сукупність правових норм, що містяться у релігійних джерелах мусульманської релігії.

10. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»

1. Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності.
2. Принципи та функції юридичної відповідальності у сучасної України.
3. Підстави юридичної відповідальності. Підстави, що виключають юридичну відповідальність.
4. Поняття юридичної освіти.
5. Сучасні вимоги до юридичної освіти.
6. Види юридичної освіти.

7. Форми юридичної освіти сучасної України.
8. Рівні юридичної освіти.
9. Державні стандарти вищої юридичної освіти.
10. Професія юриста: загальна характеристика.
11. Виникнення та розвиток юридичної професії.
12. Поняття та риси юридичної професії.
13. Юридична освіта: види, форми, рівні.
14. Освітньо – професійні програми юридичної освіти.
15. Освітньо – кваліфікаційна характеристика випускника вищого юридичного закладу.
16. Основні риси юридичної професії.
17. Професійне мислення юриста.
18. Загальні положення професійної атестації юристів
19. Система вищих установ юридичної освіти.
20. Система наукових юридичних установ в Україні.
21. Поняття правової політики та її загальна характеристика
22. Стан правового розвитку та правової політики у сучасній Україні
23. Поняття ефективності правової політики та шляхи її підвищення
24. Правова ідеологія: основні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття
 25. Зв'язок правової ідеології з національною ідеєю та політико-правовою доктриною
 26. Сутність правової ідеології як складової державницької ідеології
 27. Особливості формування наукової думки про правову ідеологію та основні етапи її розвитку
 28. Сучасні концепції правової ідеології (позитивістський, природничоправовий, екзистенціалістський та феноменологічного підходи до її трактування).
 29. Співвідношення правової політики та правової ідеології
 30. Поняття і ознаки правової свідомості
 31. Поняття і ознаки правової культури
 32. Форми правосвідомості та правової культури сучасної України
 33. Правосвідомість і правова культура як детермінанти злочинності
 34. Поняття правового виховання та його антикриміногенні можливості
 35. Поняття і система правоохоронних органів України.
 36. Засади організації та діяльності прокуратури.
 37. Організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.
 38. Судова система України. Взаємодія суду з іншими гілками влади.
 39. Правосуддя як основна форма реалізації судової влади.
 40. Судовий контроль на досудовому слідстві: організаційні та процесуальні проблеми.
 41. Основоположні принципи судової діяльності.
 42. Гілки і рівні судової системи. Поняття та види судових інстанцій.

43. Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України. Принципи його діяльності.
44. Роль адвоката у забезпеченні права особи на доступ до правосуддя.
45. Забезпечення кримінально-правових гарантій незалежності адвоката у кримінальному процесі сучасної України.
46. Кримінальна юстиція: поняття, система, місце у правовій системі України і в механізмі протидії злочинності.
47. Концепція реформування кримінальної юстиції України (основні положення).
48. Основні напрями реформування кримінального законодавства.
49. Основні напрями реформування кримінального процесуального законодавства.
50. Кримінальне переслідування: поняття, місце у системі кримінальної юстиції, співвідношення з поняттям «протидія злочинності».
51. Різновиди адвокатської діяльності у кримінальному провадженні сучасної України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТІВ

Автором при написанні реферату мають бути продемонстровані такі навички і вміння:

- працювати з науковою літературою та першоджерелами;
- визначати джерельно-соціологічну базу, необхідну для ґрунтовного розгляду обраної теми;
- конспектувати джерела науково-дослідницької літератури та підбирати цитати, які найбільш повно розкривають ту чи іншу думку;
- самостійно аналізувати і критично узагальнювати матеріал;
- робити і формулювати власні висновки та пропозиції.

Підготовка реферату включає в себе наступні етапи:

- 1) вибір теми;
- 2) підбір і вивчення спеціальної літератури;
- 3) складання плану реферату;
- 4) викладення змісту теми;
- 5) оформлення реферату;

Здобувач самостійно обирає тему реферату з запропонованого переліку. Допускається закріплення декількох здобувачів за однією і тією ж темою реферату.

Здобувач може в обсязі навчальної програми дисципліни сам запропонувати тему реферату, узгодивши її з викладачем.

Структурними елементами реферату є титульний аркуш, зміст, вступ, основна змістовна частина, висновки, а також список джерел та літератури, використаних при підготовці й написанні реферату.

Зміст – це перелік основних структурних елементів реферату (вступ, основна змістовна частина, висновки, література) із зазначенням номерів сторінок розташування в тексті. Зміст вказується одразу після титульного аркуша. Заголовки частин реферату, подані у змісті, дублюються в тексті

реферату. Вступ (1–1,5 сторінки) має містити обґрунтування вибору твору для реферування, визначення місця твору в доробку його автора, оцінку його актуальності та важливості, аналіз зв'язку змісту твору з досліджуваною студентом проблематикою. В основній змістовній частині реферату (7–9 сторінок) розкриваються ключові ідеї та положення обраних соціологічних творів, які надалі мають стати складовою теоретико-методологічного підґрунтя власного дослідження автора реферату. Ця частина реферату розподіляється на параграфи чи підрозділи залежно від особливостей структури реферату. Необхідно висвітлити найважливіші положення реферованих творів, продемонструвати уміння систематизувати й узагальнювати накопичений матеріал. Важливо визначити необхідний обсяг інформації, відібрати найбільш переконливі й вагомі дані, розташувати їх у певній послідовності. Особисті думки в рефераті мають викладатися аргументовано та логічно. Обов'язково потрібно використовувати різні види аргументів та доказів: порівняння, зіставлення, посилання на джерела і т. д. У висновках (1–1,5 сторінки) необхідно стисло викласти найважливіші положення основної змістовної частини реферату, зробити висновки з цього викладу, визначити теоретико-методологічне й світоглядне значення опрацьованого у рефераті матеріалу. Важливо вміти проектувати вивчений досвід на аналогічні ситуації сьогодення. Список використаної літератури повинен указувати на вивчені автором роботи. Обов'язково слід ознайомитися з оригінальним текстом твору, фундаментальними соціологічними роботами, останніми вітчизняними та зарубіжними публікаціями, що допомагають краще розкрити зміст обраної теми. Не рекомендується обмежуватися лише навчальною літературою (підручниками, посібниками або методичними розробками). Вказана у списку література обов'язково має знайти своє відображення в рефераті. Думки інших авторів та цитати повинні мати посилання на джерела в загальноприйнятому порядку. Це стосується і посилань на електронні ресурси. Пряме запозичення ідей та положень без указівок на джерела неприпустиме.

Загальний обсяг реферату – 12 – 15 сторінок друкованого тексту.

Зазначений обсяг розрахований на використання при оформленні шрифту Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом (на сторінці – 28–30 рядків). Текст реферату необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору. Щільність тексту реферату повинна бути однаковою. Сторінки реферату, за винятком титульного аркуша, нумеруються.

11. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СПІВБЕСІДИ З ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»

1. Право: поняття та ознаки.
2. Актуальні питання функції права.

3. Соціальні норми: поняття, загальні риси та види.
4. Актуальні питання право і мораль сьогодні
5. Право і релігійні норми сучасної України
6. Правове регулювання: поняття, зміст, співвідношення з правовим впливом.
7. Сфера, основні напрямки і межі правового регулювання.
8. Предмет правового регулювання у сучасної України
9. Методи правового регулювання.
10. Способи правового регулювання сучасної України
11. Типи правового регулювання.
12. Стадії правового регулювання у сучасної України
13. Механізм правового регулювання: поняття і структура.
14. Правові засоби: поняття і різновиди.
15. Джерело права: підходи до визначення поняття. Співвідношення понять «джерело права» та «форма права».
16. Класифікація джерел права та її критерії. Основні види джерел права правовій системі України.
17. Поняття, особливості та види правотворчості. Принципи правотворчості.
18. Матеріальне та процесуальне право: поняття та їх співвідношення.
19. Сутність процесуального права. Юридичний процес: поняття та структура.
20. Норма права: поняття, ознаки сучасної України
21. Структура норми права. Підходи до розуміння структури норми права. Поняття гіпотези, диспозиції та санкції норми права, їх різновиди.
22. Реалізація норм права: поняття і форми.
23. Дія норми права в просторі, часі та за колом осіб.
24. Поняття системи права та її ознаки. Структура системи права.
25. Поняття правової системи. Співвідношення системи права і правової системи
26. Поняття галузі, підгалузі та інститутів права. Їх класифікація.
27. Публічне та приватне право: поняття та їх співвідношення.
28. Національне та міжнародне право: проблеми співвідношення.
29. Поняття та структура системи законодавства. Співвідношення системи законодавства та системи права.
30. Відображення в Конституції України принципу верховенства права та вимог, що впливають із нього
31. Верховенство права та верховенство закону: співвідношення понять
32. Розмежування принципу верховенства права з принципами побудови системи нормативно-правових актів (верховенство Конституції, верховенство закону тощо)
33. Принцип верховенства права в діяльності Ради Європи
34. Роль Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та протоколів до неї у забезпеченні верховенства права

35. Тлумачення принципу верховенства права у практиці Європейського Суду з прав людини, принципи субсидіарності та пропорційності як складові змісту верховенства права.

36. Розмежування принципу верховенства права з принципами побудови системи нормативно-правових актів (верховенство Конституції, верховенство закону тощо).

37. Співвідношення принципу верховенства права з принципами конституційності та законності.

38. Правові відносини: поняття, структура та види.

39. Правосуб'єктність. Правовий статус.

40. Суб'єкти правових відносин, їх види.

41. Суб'єктивні права і юридичні обов'язки суб'єктів правових відносин.

42. Об'єкти правових відносин: поняття і види.

43. Юридичні факти та їх класифікація. Фактичний склад

44. Поняття юридичної діяльності.

45. Структура та види юридичної діяльності.

46. Поняття та види юридично значущої поведінки.

47. Поняття та ознаки правопорушення. Соціальна природа та причини правопорушень.

48. Склад правопорушення. Види правопорушень.

49. Зловживання правом: поняття, ознаки, види.

50. Об'єктивно неправомірне діяння: поняття та ознаки

12. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Абсолютне правовідношення - правова громадська зв'язок, в якій визначена лише управнена сторона, а зобов'язана сторона - це кожен і кожен, чий обов'язок полягає в тому, щоб утримуватися від порушення суб'єктивного права (правовідносини, що впливають з права власності, авторського права).

Акти застосування права - правові акти компетентного органу або посадової особи, видані на підставі встановлених фактів і норм права, що визначають права, обов'язки або міру юридичної відповідальності конкретних лип,. До актів застосування права пред'являються вимоги законності, обґрунтованості, доцільності.

Аналогія схожість в якому-небудь відношенні між явищами, предметами, поняттями.

Аналогія закону - спосіб подолання пробілу в законодавстві шляхом застосування до неврегульованого конкретною нормою спірного відношенню норми закону, що регулює подібні відносини.

Аналогія права - спосіб подолання пробілу в законодавстві шляхом застосування до неврегульованого конкретною нормою спірного відношенню при відсутності норми, що регулює подібні відносини, загальних начал і змісту законодавства. Загальні початку і зміст законодавства є не що інше, як принципи права (загальноправові та галузеві).

Бюрократизм (у буквальному значенні - влада "бюро") - характеристика діяльності державних (муніципальних) службовців, виражає зловживання державною владою в особистих інтересах і на шкоду суспільству, але в рамках закону. Форми прояви бюрократизму - формалізм, тяганина та ін.

Гарантії законності - це об'єктивні умови і суб'єктивні фактори, а також спеціальні засоби, що забезпечують режим законності. До об'єктивних гарантій (умовами) відносяться економічні, політичні, ідеологічні, соціальні та правові. До суб'єктивних факторів відносяться стан правової науки, ефективність діяльності політичного керівництва та ін. Спеціальні засоби забезпечення законності - це юридичні й організаційні засоби, призначені виключно для забезпечення законності.

Гарантії прав людини і громадянина - система умов, засобів і способів, що забезпечують усім і кожному рівні правові можливості для виявлення, придбання та реалізації своїх прав і свобод. За сферою дії розрізняють міжнародно-правові (планетарні) гарантії, гарантії в рамках регіональних міжнародних співтовариств, внутрішньодержавні та автономні гарантії.

Гіпотеза - це структурний елемент норми права, який вказує на конкретні життєві обставини (умови), при наявності або відсутності яких і реалізується норма. В залежності від кількості та змісту обставин, викладених у нормі, гіпотези бувають прості, складні й альтернативні.

Державна влада - система відносин керівництва та підпорядкування, концентроване вираження розуму, волі і сили визначених соціальних

прошарків або усього народу, що містять політико-правові повноваження і відповідальності та реалізуються компетентними державними органами.

Державне примус (як метод здійснення державної влади) - психологічний, матеріальний або фізичний (насильницький) вплив повноважних органів і посадових осіб держави на особу з метою змусити (примусити її діяти з волі володарюючого суб'єкта, в інтересах суспільства і держави. Державний примус буває правовим і неправовим.

Державний орган - первинна структурна частина механізму (апарату) держави, що бере участь у здійсненні функцій держави і наділена владними повноваженнями. Державний орган має внутрішню будову. Повноваження державного органу здійснюють державні службовці (чиновники). В державі всі органи взаємопов'язані між собою, але їх можна класифікувати. За принципом поділу влади вони поділяються на законодавчі, виконавчі і судові; за способом виникнення - на первинні та похідні; за обсягом владних повноважень - на вищі та місцеві; за широтою компетенції - на органи загальної і спеціальної компетенції; за способом формування - на виборні і призначувані; за порядком прийняття рішень - на колегіальні та одноособові.

Державний суверенітет - політико-правова властивість (ознака) держави, що виражає верховенство і незалежність державної влади.

Держава - політико-правова організація суспільства, яка забезпечує його єдність і територіальну цілісність, що володіє суверенітетом, що здійснює владу, управління і регулювання в суспільстві. До основних ознак держави належать: нерозривний зв'язок, взаємозалежність і взаємодію держави і права; наявність у держави публічної (політичної) влади; державний суверенітет; територіальна організація населення; система податків, зборів, позик.

Громадянське суспільство - це вільне демократичне правове суспільство, орієнтоване на конкретного людини, що створює атмосферу поваги до правових традицій і законів, общегуманистическим ідеалам, що забезпечує свободу творчої і підприємницької діяльності, створює можливість досягнення благополуччя та реалізації прав людини і громадянина, органічно виробляє механізми обмеження та контролю за діяльністю держави.

Дієздатність - передбачена нормами права здатність і юридична можливість особи своїми діями набувати і здійснювати права і обов'язки. Різновидами дієздатності є сделкоспособность, тобто здатність (можливість) особисто, своїми діями здійснювати цивільно-правові угоди, і деліктоздатність - це передбачена нормами права здатність нести юридичну відповідальність за вчинене правопорушення.

Декларативні норми містять у собі положення програмного характеру, визначають завдання правового регулювання окремих видів суспільних відносин, містять нормативні оголошення.

Демократичний режим - вид політичного режиму, при якій вищі органи держави мають мандат народу, влада реалізується в його інтересах

демократичними та правовими методами. Тут права і свободи людини і громадянина всебічно гарантовані і захищені, закон панує у всіх сферах суспільства.

Дефинитивные норми формулюють визначення тих чи інших правових явищ і категорій.

Діяння - дія (бездіяльність), вчинок, звершення.

Диспозитивний метод правового регулювання - метод, при якому суб'єктам надається свобода вибору варіантів поведінки.

Диспозиція - структурний елемент норми права, який містить саме правило поведінки, відповідно до якого повинні діяти учасники правовідносини. По способі викладу диспозиція може бути прямою, альтернативною і бланкетною.

Документ - письмовий акт, що має юридичне значення.

Природне право (природні права) - система соціально-правових домагань, зміст яких обумовлена природою людини і суспільства.

Закон - володіє вищою юридичною силою нормативний акт, прийнятий в особливому порядку вищим представницьким органом державної влади або безпосередньо народом і регулює найбільш важливі суспільні відносини.

Законність - це суспільно-політичний режим, що полягає в пануванні права й закону в суспільному житті, неухильному здійсненні приписів правових норм всіма учасниками суспільних відносин, послідовній боротьбі з правопорушеннями і відсутності свавілля в діяльності посадових осіб. Принципами законності є: єдність, загальність, доцільність.

Законодавча ініціатива - належить уповноваженим державним органам право внесення законопроекту до законодавчого органу.

Законодавчий процес - це врегульований нормами права порядок розробки, обговорення та прийняття проектів нормативних правових актів (законів) вищим органом державної влади.

Закономірності розвитку держави - стійкі, повторювані зв'язки, що характеризують самобутність, цілісність держави та історичний процес його розвитку. Основною закономірністю вважається поступове історичне перетворення з примітивного, "варварського" освіти примусово-репресивного характеру в політичну організацію всього суспільства.

Заборона - спосіб правового регулювання, який виражається у покладанні обов'язки утримуватися від певних дій (наприклад, роботодавцю заборонено залучати до надурочних робіт неповнолітніх).

Зловживання правом - діяння, при якому суб'єкт не порушує правові приписи, однак при цьому своїми діями він завдає шкоди оточуючим, тобто реалізує своє суб'єктивне право "на зло" іншим суб'єктам.

Ідеологія - система політичних, правових, моральних, релігійних, естетичних і філософських поглядів і ідей, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності. Система поглядів, ідей, що характеризують яку-небудь соціальну групу, клас, політичну партію, суспільство.

Імперативний метод правового регулювання - метод, який приписує суб'єктам певний варіант поведінки в категоричній, владній формі.

Інкорпорація - вид систематизації, в ході якої чинні нормативні акти зводяться воєдино без зміни їх змісту, переробки та редагування.

Інститут - в широкому сенсі - елемент соціальної структури історичної форми організації і регулювання суспільного життя, сукупність установ, норм, цінностей, культурних зразків, стійких форм поведінки. Існують економічні інститути (наприклад, власність, заробітна плата), політичні інститути (держава, армія, партія) і ін

Інститут права відособлена група юридичних норм, що регулюють суспільні відносини конкретного виду (інститут права власності в цивільному праві, інститут відповідальності посадових осіб в адміністративному праві). В основі поділу системи права на галузі й інститути лежать предмет і метод правового регулювання.

Інтерпретаційні акти - правові акти компетентних державних органів, що містять результат офіційного тлумачення.

Джерело (форма) права - форма офіційного вираження загальнообов'язкових приписів, що створюються органами держави з метою регламентації громадського порядку. Сучасні джерела права - це офіційні документи, які містять правову (загальнообов'язкову) інформацію, яка говорить про права, обов'язки або відповідальність фізичних або юридичних осіб.

Кодифікація - вид систематизації, який передбачає переробку норм права за змістом і його систематизоване, науково обґрунтоване викладення в новому законі (наприклад, Зводі законів, кодекс, основи законодавства та ін).

Колізійні норми - покликані усувати виникаючі протиріччя між правовими приписами.

Конфедерація - союз суверенних держав, утворений для досягнення певних цілей (військових, економічних та ін).

Координація - взаємозв'язок, узгодження, приведення у відповідність.

Корпоративні норми - правила поведінки, що створюються в організованих спільнотах, що поширюються на його членів і спрямовані на забезпечення організації та функціонування даного співтовариства.

Корупція - підкуп, продажність державних і муніципальних чиновників, використання ними владних повноважень, службового положення в корисливих інтересах, в цілях особистого збагачення чи в інтересах інших осіб. Форми корупції - хабарництво, підкуп, протекціонізм та ін.

Культура - історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, в їхніх взаємовідносинах, а також в створюваних ними матеріальних і духовних цінностях.

Легальність державної влади - юридична характеристика державної влади, яка означає її офіційне проголошення, правомірне встановлення, функціонування в режимі законності.

Легітимність державної влади - ступінь довіри і підтримки її широкими масами населення даної країни за притаманні їй якості та гідності, визнання здатності керувати країною, готовність їй підкорятися. Дійсно, легітимна влада - це відповідає уявленням, очікуванням і сподіванням населення країни, досить повно виражає його корінні інтереси. Легітимність підвищує авторитет і ефективність державної влади.

Міжнародне право - складної комплекс юридичних норм, створюваних державами за допомогою узгодження своїх інтересів і формують самостійну правову систему, яка функціонує у взаємодії з правовими системами держав. Предмет регулювання міжнародного права - відносини між державами (міждержавні відносини) і відносини з участю різних учасників міжнародного спілкування (інші міжнародні відносини). Поряд з цим норми міжнародного права в певній мірі призначені для регулювання відносин у межах юрисдикції держав (внутрішньодержавних відносин).

Метод - спосіб досягнення якої-небудь мети, рішення конкретної задачі; сукупність прийомів або операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності.

Метод правового регулювання - сукупність прийомів юридичного впливу на поведінку людей, вироблених у результаті тривалого людського спілкування.

Методологія юридичної науки - відносно самостійна галузь юриспруденції, в якій розглядаються умови і форми наукового пізнання держави і права, основи, принципи та методи юридичних досліджень.

Методи юридичної науки - застосовуються в дослідницькій діяльності юристів засоби і способи отримання об'єктивних, достовірних, обґрунтованих, перевіряються знань про державу і право. До методів юридичної науки належать: філософські, загальнонаукові, частіонаучні.

Механізм - система, пристрій, що визначають порядок якого-небудь виду діяльності.

Механізм (апарат) держави - спеціально створена постійно діюча ієрархічна система державних органів, установ і посадових осіб, що здійснюють державну владу, завдання і функції держави.

Механізм правового регулювання - система юридичних засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання. До елементів, складових частин механізму правового регулювання належать: юридичні норми, нормативні правові акти, правовідносини, акти реалізації права, правозастосовчі акти, правосвідомість, режим законності.

Світовий правопорядок - це система суспільних планетарних відносин, що формуються на основі загально гуманістичних і природно-правових засад і функціонують у відповідності із загально визнаними принципами і нормами міжнародного і внутрішньодержавного права.

Монархія - форма правління, де вища державна влада належить одноосібному главі держави - монарху (королю, царю, імператору, шаху і т. д.), який займає престол але спадщину і не несе відповідальності перед

населенням. Монархія буває необмежена і обмежена (станово-представницька, конституційна).

Мораль - історично складається в суспільній свідомості система принципів, понять, норм поведінки, заснована на ідеалах добра і зла, належного і справедливого в відносинах людей.

Недемократичний режим - вид політичного режиму, при якому на перший план виходять методи насильства, здійснюється неправове державне примус, права і свободи людини і громадянина не захищені. Вкрай недемократичною є тоталітарний фашистський режим, коли влада переходить в руки реакційних сил.

Норма - встановлення, порядок, визнаний обов'язковим. Міра чогонебудь.

Норма права - загальнообов'язкове, формально-визначене правило поведінки, встановлене і забезпечене суспільством і державою, закріплене й опубліковане в офіційних актах, спрямоване на регулювання суспільних відносин шляхом визначення прав і обов'язків їх учасників.

Нормативність - ознака права, означає, що право регулює суспільні відносини за допомогою конкретних, формально-визначених правил поведінки - норм.

Нормативний акт - офіційний документ, створений компетентними державними органами і містить загальнообов'язкові юридичні норми (правила поведінки).

Нормативний договір як джерело права - угода двох або більше суб'єктів, в якому містяться юридичні норми, що визначають права та обов'язки сторін (междугосударственные договори, федеративний договір і ін).

Забезпечувальні норми - містять приписи, що гарантують здійснення суб'єктивних прав і обов'язків у процесі правового регулювання.

Общедозволительный тип правового регулювання - тип правового регулювання, по якому в характером регульованих відносинах встановлюються строго і чітко сформульовані заборони. Як правило, об'єм цих заборон невеликий, а об'єм дозволений не визначений: все, що не заборонено.

Суспільні відносини - це різноманітні зв'язки між соціальними групами, націями, релігійними громадами, а також всередині них у процесі їх економічної, соціальної, політичної, культурної та іншої діяльності.

Громадський порядок - стан врегульовано мости суспільних відносин, заснований на реалізації всіх соціальних норм і принципів. На відміну від правопорядку громадський порядок утворюється під впливом не тільки правових, але й інших соціальних норм: моралі, звичаїв, корпоративних, релігійних норм і т. д.

Суспільство - історично сформована сукупність людей на певній території в результаті спільної діяльності, що характеризується

різноманіттям (економічних, політичних, етичних, релігійних і інших) відносин і цілісністю організації життя.

Об'єкт правопорушення - те, чого правопорушенням заподіяно шкоду. Таким є життя, здоров'я, громадський порядок, власність і т. д.

Об'єкт правовідносин - це те реальне благо, на використання або охорон} якого спрямовані суб'єктивні права і юридичні обов'язки.

Об'єктивна сторона правопорушення - виражене зовні діяння, його наслідки, ступінь суспільної небезпеки.

Об'єктивно протиправне діяння - діяння, при якому особа, порушуючи норми права, завдає шкоди. Проте інші елементи складу правопорушення - суб'єкт або суб'єктивна сторона - відсутні. До таких дій можна віднести порушення норм кримінального права недієдатною особою, заподіяння шкоди в стані необхідної оборони або крайньої необхідності і інші подібні діяння.

Звичайі - загальні правила, що виникають в результаті постійного відтворення конкретних зразків поведінки і в силу тривалості свого існування увійшли у звичку людей.

Зобов'язання - спосіб правового регулювання, який виражається І! приписі вчинити якісь дії (наприклад, власник житлового будинку зобов'язується платити податки).

Оперативні норми (норми-інструменти) - встановлюють дати набрання чинності нормативного акту, припинення його дії і т. п.

Організація - 1) внутрішня упорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих і автономних частин цілого, обумовлена його будовою; 2) сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого; 3) об'єднання людей, спільно реалізують програму або мету і діють на основі певних правил і процедур.

Відносне правовідношення - така правова громадська зв'язок, в якій конкретно (поіменно) визначені обидві сторони (покупець і продавець, постачальник і одержувач, позивач і відповідач).

Галузь права - відособлена сукупність юридичних норм, інститутів, що регулюють однорідні суспільні відносини. Вона відображає високий рівень системоутворюючих зв'язків, характеризується визначеною цілісністю, автономністю. Галузі підрозділяються на матеріальні і процесуальні. В основі поділу системи права на галузі й інститути лежать предмет і метод правового регулювання.

Охоронні норми - фіксують заходи державного примусу, які застосовуються за порушення правових заборон. Вони визначають також умови і порядок звільнення від покарання.

Позитивне право - система загальнообов'язкових, формально визначених норм, встановлених і гарантованих державою, що містяться у законодавстві та інших джерелах юридичних норм. Позитивне право - право, "виходить від держави", закріплене в офіційних джерелах.

Пізнання, процес відбивання і відтворення дійсності в мисленні суб'єкту, результатом якого є нове знання про світ.

Політична система суспільства - система взаємозв'язаних та взаємодіючих об'єднань (організацій) людей, що базуються на різноманітних формах власності, що відображають інтереси та волю соціальних класів, верств, груп і націй, що реалізують політичну владу або борються за її здійснення в рамках права через державу.

Політичний режим - це методи здійснення політичної влади, підсумкове політичний стан у суспільстві, яке складається в результаті взаємодії і протиборства різних політичних сил, функціонування всіх політичних інститутів і характеризується демократизмом або антидемократизмом. Основні види політичного режиму - демократичний і недемократичний.

Порядок - 1) правильне, налагоджене стан, розташування чого-небудь; 2) послідовний хід чого-небудь; 3) правила, за якими відбувається що-небудь; 4) існуючий устрій, режим.

Права громадянина сукупність природних правочинів, які отримали відображення в нормативних правових актах держави, та набутих прав, вироблених в ході розвитку людини, суспільства і держави.

Права особи - права, що належать конкретному індивіду в конкретній ситуації.

Права людини - це природні можливості індивіда, що забезпечують його життя, людську гідність і свободу діяльності у всіх сферах суспільного життя. Основні права і свободи людини і громадянина можна класифікувати за сферами життєдіяльності суспільства (особисті права, економічні, політичні, соціальні, культурні, екологічні, інформаційні).

Право - система загальнообов'язкових формально визначених норм, які виражають міру свободи людини, прийнятих або санкціонованих державою і охороняються від порушень. Головними ознаками права виступають свідомо-вольовий характер, нормативність, формальна визначеність, забезпеченість державою, системність.

Правова культура - обумовлене всім соціальним, духовним, політичним і економічним ладом якісний стан правового життя суспільства, що виражається в досягнутому рівні розвитку правової діяльності, юридичних актів, правосвідомості і загалом у рівні правового розвитку суб'єкта (людини, різних груп, всього населення), а також ступеня гарантованості державою і громадянським суспільством прав і свобод людини.

Правова сім'я - сукупність правових систем, виділена на основі спільності генезису; спільності джерел, форм закріплення і вираження норм права; структурної єдності, подібності; спільності принципів регулювання суспільних відносин; єдності термінології, юридичних категорій і понять, а також техніки викладу і систематизації норм права. В науці виділяють наступні правові системи (правові сім'ї): англосаксонську (Англія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія та ін); романо-германську (країни континентальної Європи, Латинської Америки, деякі країни Африки, а також

Туреччина); релігійно-правову (країни, що сповідають в якості державної релігії іслам, індуїзм, іудаїзм); соціалістичну (Китай, В'єтнам, КНДР, Куба); звичайного права (екваторіальна Африка і Мадагаскар).

Правова система - цілісний комплекс правових явищ, який обумовлений об'єктивними закономірностями розвитку суспільства, усвідомлений і постійно відтворений людьми та їх організаціями (державою) і використовується ними для досягнення своїх цілей.

Правове виховання - це цілеспрямована діяльність по трансляції (передачі) правової культури, правового досвіду, правових ідеалів і механізмів розв'язання конфліктів у суспільстві від одного покоління до іншого. Правове виховання має на меті розвиток правової свідомості людини і правової культури суспільства в цілому.

Правове державне примус - таке примусове державне вплив, вид і міра котрого строго визначені правовими нормами і який застосовується в процесуальних формах (чітких процедурах).

Правова держава - така держава, побудова і діяльність якого ґрунтується на принципах пріоритету права, правової захищеності людини і громадянина, єдності права і закону, правового розмежування діяльності різних гілок державної влади.

Правове регулювання - це цілеспрямований вплив на суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів.

Правовий нігілізм - це негативне ставлення до права, закону і правових форм організації суспільних відносин. Правовий нігілізм може виступати в двох різновидах, або формах - теоретичній (ідеологічній) і практичній.

Правовий звичай - правило поведінки, яке увійшло в звичку народу внаслідок його повторення протягом тривалого часу, визнана державою як загальнообов'язкова норма поведінки, дотримання якого забезпечується державним примусом.

Правовий режим - специфіка юридичного регулювання певної сфери суспільних відносин за допомогою різних юридичних засобів і способів. Як правило, різні сфери суспільних відносин вимагають різного поєднання способів, методів, типів правового регулювання. Своєрідність правових режимів спостерігається як всередині кожної галузі, так і в правовій системі в цілому.

Правовий статус особи - стан людини, що відображає її фактичний стан у взаємовідносинах з суспільством та державою. Розрізняють загальний (міжнародний), конституційний (базовий), галузевий, родовий (спеціальний) та індивідуальний правові статуси особи.

Правомірна поведінка - суспільно-необхідне, бажане або соціально допустимий, вольове діяння дієздатного суб'єкта, що відповідає вимогам норм права. За суб'єктивною стороною правомірна поведінка поділяється на соціально-активну, законслухняне, конформістське і маргінальне.

Правопорушення - суспільно шкідливе, протиправне, винне діяння дієздатного суб'єкта, яке тягне юридичну відповідальність. За ступенем

суспільної небезпеки і юридичного оформлення правопорушення поділяються на злочини і проступки (адміністративні, цивільно-правові та дисциплінарні).

Правовідносини - виникаючий на основі норм права суспільний зв'язок, учасники якого мають суб'єктивні права і юридичні обов'язки, забезпечені державою. Правовідносини характеризується складним складом, складається з трьох елементів: суб'єкти, об'єкт і зміст. Правовідносини можна розділити але галузевою ознакою на конституційні, цивільно-правові, адміністративно-правові і т. д.; за характером змісту - на общерегулятивні, регулятивні й охоронні; в залежності від ступеня визначеності сторін правовідносини можуть бути відносними і абсолютними.

Праворозуміння - наукова категорія, яка відображає процес і результат цілеспрямованої розумової діяльності людини, що включає в себе пізнання права, його сприйняття (оцінку) і відношення до нього як до цілісного соціального явища.

Правопорядок - стан упорядкованості суспільних відносин, що утворилася в результаті практичної реалізації правових норм. Принципами правопорядку є: визначеність, системність, організованість, державна гарантованість, стійкість, єдність.

Правосвідомість - сукупність знань, ідей і почуттів, що характеризує сприйняття, оцінку і ставлення людей до правових явищ у реальній дійсності.

Правоздатність - передбачена нормами права здатність (можливість) особи мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Правосуб'єктність - це передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасником правовідносин.

Правотворчість - це діяльність компетентних органів держави з прийняття, зміни і скасування нормативних правових актів і юридичних норм.

Предмет правового регулювання - це фактичні відносини людей, що об'єктивно бідують у правовому опосередкуванні. Коло їх дуже широке і різноманітний - трудові, управлінські, майнові, земельні, сімейні та ін. Їм властиві наступні риси: 1) це життєво важливі для людини і його об'єднань відносини;

2) це вольові, цілеспрямовані (розумні) відносини;

3) це стійкі, повторювані і типові відносини;

4) це відносини поведінкові, за якими можна здійснювати зовнішній контроль (наприклад, юрисдикційними органами).

Предмет теорії держави і права явища і категорії, що сформувалися і вироблені на основі розуміння єдності і глибокої взаємодії держави та права. До них належать: держава і право як явища цивілізації і культури; основні поняття держави і основні поняття права; основні правові принципи; основні цінності держави і права; основні закономірності розвитку держави і права.

Презумпція - припущення, що визнається істинним, поки не доведено протилежне.

Ознака - своєрідна особливість людини, речі, явища.

Застосування права - це владна діяльність компетентних органів і посадових осіб по підготовці та ухваленню індивідуального рішення по юридичній справі. Стадії застосування права: встановлення кола фактичних обставин; юридична оцінка фактичних обставин, тобто їх юридична кваліфікація; винесення рішення по юридичній справі.

Примус - залучення суб'єкта крім його волі до вчинення будь-яких дій або до претерпіванню яких-небудь дій відносно нього з боку інших суб'єктів.

Принцип - 1) основне вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки, світогляду, політичної організації; 2) внутрішнє переконання людини, що визначає його ставлення до дійсності, норми поведінки і діяльності.

Принцип поділу влади - це раціональна організація державної влади в демократичній державі, при якій здійснюється гнучкий взаємоконтроль і взаємодія вищих органів держави як частин єдиної влади через систему стримувань і противаг.

Принципи права - керівні ідеї, що характеризують зміст права, його сутність і призначення в суспільстві. Правові принципи поділяють на властиві праву загалом (загальноправові), його окремих галузей (галузеві) або групи суміжних галузей (міжгалузеві), а також великим правовим інститутам. Основними загально правовими принципами є: демократизм, федералізм, пріоритет прав і свобод людини, безпосередня дія загально визнаних принципів і норм міжнародного права, законність, рівноправність, рівність усіх форм власності, справедливість, добросовісність, розумність, справедливість.

Принципи правотворчості - це основні засади здійснення правотворчої діяльності. До найбільш важливих принципів належать: принцип законності, принцип науковості, принцип використання правового досвіду, принцип демократизму і зв'язку з практикою.

Принципи юридичної відповідальності - основні начала, відповідно до яких застосовується юридична відповідальність. Це принципи законності, гуманізму, відповідальності за вину, справедливості, рівності перед законом, доцільності, неприпустимість подвоєння покарання, невідворотності покарання, індивідуалізації покарання, оперативності.

Прогалина в законодавстві - відсутність конкретної норми, необхідної для регламентації відносини, що входить в сферу правового регулювання. Способами подолання прогалин у законодавстві виступають аналогія закону і аналогія права.

Процедура - встановлений порядок ведення, розгляду будь-якої справи (наприклад, судова процедура).

Процес - 1) хід, розвиток якого-небудь явища, послідовна зміна станів у розвитку чого-небудь; 2) порядок розгляду судових і адміністративних справ, а також саме таку справу.

Дозвільний тип правового регулювання - учасник правових відносин цього типу може зробити тільки дії, які прямо дозволені законом, всі інші дії заборонені.

Реалізація - здійснення чого-небудь, проведення в життя якогось плану, проекту, програми, наміри і т. п.

Реалізація права - здійснення вимог юридичних норм у поведінці людей. Основними формами реалізації права є: використання суб'єктивного права, виконання обов'язку, дотримання заборони.

Регулювання - вплив на що-небудь в цілях організації, упорядкування.

Регулятивні норми безпосередньо спрямовані на регулювання фактичних відносин, що виникають між різними суб'єктами, шляхом надання їм прав і покладання на них обов'язків. Залежно від характеру суб'єктивних прав і обов'язків розрізняють три основних види регулятивних норм: уповноважуючі (надають своїм адресатам право на здійснення позитивних дій); зобов'язуючі (містять обов'язок вчинення певних позитивних дій); що забороняють (встановлюють заборону на вчинення дій і вчинків, які визначені законом як правопорушення).

Результати тлумачення - підсумок з'ясування справжнього змісту, закріпленого в письмових правових актах. Результатами тлумачення в залежності від співвідношення смислу норми і її текстуального вираження є: буквальне тлумачення, поширювальне тлумачення і обмежувальне тлумачення.

Республіка - форма правління, в якій вища державна влада належить виборним органам, що обирається на визначений строк та несе відповідальність перед виборцями. Сучасні республіки поділяються на парламентарные і президентські.

Санкція - структурний елемент норми права, який вказує на несприятливі наслідки, що виникають у результаті порушення диспозиції правової норми. По ступені визначеності санкції підрозділяються на абсолютно визначені (точно зазначений розмір штрафу), відносно визначені (позбавлення волі на термін від 3 до 10 років), альтернативні.

Свобода - здатність людини діяти у відповідності зі своїми інтересами і цілями, здійснювати вибір. Люди не вільні у виборі об'єктивних умов своєї діяльності, однак вони мають конкретної і відносною свободою, коли зберігають можливість вибору санкціонуються нормами і цінностями даного суспільства цілей чи засобів їх досягнення. Історичний розвиток суспільства в цілому супроводжується розширенням рамок свободи особистості.

Властивість філософська категорія, що виражає відношення даної речі до інших речей, з якими вона вступає у взаємодію. Властивість нерідко розглядається як зовнішнє вираження якості.

Система - безліч елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, утворюють певну цілісність, єдність. Виділяють матеріальні та абстрактні системи. Перші поділяються на системи неорганічної природи (фізичні, геологічні, хімічні та ін) і живі системи (найпростіші біологічні

системи, організми, популяції, види, екосистеми); особливий клас матеріальних живих систем - соціальні системи (від найпростіших соціальних об'єднань до соціально-економічної структури суспільства). Абстрактні системи: поняття, гіпотези, теорії, наукові знання про системи, лінгвістичні (мовні), формалізовані, логічні системи та ін. В сучасній науці дослідження систем різного роду проводиться в рамках системного підходу, різних спеціальних теорій систем, кібернетиці, системотехніке, системному аналізі і т. д.

Система законодавства - сукупність нормативних правових актів, в яких об'єктивуються внутрішні та змістовні характеристики права. Вона виступає зовнішнім вираженням, формою системи права.

Система права - внутрішня будова (структура) права, що відбиває об'єднання і диференціацію юридичних норм.

Систематизація законодавства - це цілеспрямована робота законодавця по упорядкуванню і приведенню в єдину систему діючих законодавчих актів з метою їх доступності, кращої оглядовості та ефективного застосування.

Зміст правовідносини - суб'єктивні права та юридичні обов'язки, що виражають зв'язок між суб'єктами (учасниками) правовідносини.

Свідомість - одне з основних понять філософії, соціології і психології, що позначає людську здатність ідеального відтворення дійсності в мисленні. Свідомість - вища форма психічного відображення, властива суспільно розвиненій людині і зв'язана з промовою, ідеальна сторона целеполагаючої діяльності. Виступає в двох формах: індивідуальній (особистій) і суспільній.

Свідомо-вольовий характер права - ознака права, означає, що право є прояв волі і свідомості людей. У праві відображаються і виражаються потреби, інтереси, цілі суспільства, соціальних груп, окремих осіб і організацій. Право регулює суспільні відносини, взаємодіючи з волею індивідуумів і соціальних груп.

Склад правопорушення - сукупність суб'єктивних і об'єктивних ознак, необхідних і достатніх для характеристики діяння як правопорушення. Склад правопорушення включає в себе об'єкт правопорушення, суб'єкт правопорушення, об'єктивну сторону і суб'єктивну сторону правопорушення.

Соціальна влада - система відносин підпорядкування одних людей волі і дій інших. Структура будь-якого владного відносини (власноотношения) складається з володарюючого суб'єкта (народ, клас, громада, рід, рада старійшин і вождь) і підвладного об'єкта (індивід, колектив, організація).

Соціальне управління в суспільстві - цілеспрямований вплив на людей і їх об'єднання для досягнення певних результатів. Передбачає наявність особливих органів управління.

Соціальні норми - пов'язані з волею і свідомістю людей правила взаємодії в суспільстві, що виникають у процесі його історичного розвитку, що відповідають певному типу культури і спрямовані на організацію суспільних відносин.

Способи (прийоми) тлумачення - сукупність прийомів і засобів, використовуваних для встановлення змісту правових актів. До способів тлумачення відносяться: граматичний, логічний, систематичний, історико-політичний, спеціально-юридичний, телеологічний, функціональний.

Структура - сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність і тотожність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах.

Структура суспільства - внутрішня будова суспільства, що відображає різноманіття і взаємодію його складових, що забезпечує цілісність і динамізм розвитку. В структуру суспільства належать соціальна, економічна, політична, духовно-культурна та інформаційна системи.

Структура правової норми - логічно узгоджену внутрішню будову, обумовлений фактичними суспільними відносинами, що характеризується наявністю взаємозалежних і взаємодіючих елементів, реально виражене в нормативних правових актах. Традиційно вважається, що норма права складається з трьох елементів: гіпотези, диспозиції і санкції.

Субординація - система підпорядкування нижчестоящих органів і посадових осіб вищим, виконання правил службової дисципліни.

Суб'єкт правопорушення - особа, яка вчинила правопорушення, правопорушник. Ним може бути тільки дієздатна (деликтоспособное) особа. Суб'єктом може бути як індивід, так і організація.

Суб'єктивна сторона правопорушення - характеризує ставлення порушника до діяння і його наслідків, тобто його вина.

Суб'єктивне право передбачена в нормі права міра можливої поведінки уповноваженої особи, надана управомоченій особі для задоволення її інтересів, забезпечена діями (бездіяльністю) зобов'язаної особи. Суб'єктивне право включає в себе право на власні фактичні дії, право на юридичні дії, право вимоги, право домагання, право на самозахист.

Суб'єкти правовідносин - це учасники правовідносин, які мають суб'єктивні права і юридичні обов'язки. Їх називають також суб'єктами права. Суб'єктами правовідносин можуть бути індивіди, їх організації і, як виняток, соціальні спільності.

Судовий прецедент - рішення суду вищої інстанції по конкретній справі, якому надано нормативний характер. Обов'язковим для всіх нижчих судів є не все цілком рішення або вирок, а лише "серцевина" справи, суть правової позиції судді (*ratio decidendi*).

Сутність - внутрішній зміст предмета, явища, обнаруживающееся у зовнішніх формах його існування.

Сутність держави легітимна і забезпечена відповідними засобами влада.

Теорія - система основних ідей у тій чи іншій галузі знань; форма наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності і суттєві зв'язки дійсності.

Теорія держави і права (як наука) - узагальнююча політико-правова наука, що характеризує соціальні, економічні та політичні основи держави і

права як явищ цивілізації і культури, розкриває їх сутність, закономірності розвитку, взаємодії і призначення в суспільстві.

Теорія держави і права (як навчальна дисципліна) - навчальна методологічна дисципліна, покликана на основі наукових даних про державу і право розробити і викласти в системному, логічно послідовному і доступному вигляді теоретичні поняття, принципи і цінності юриспруденції. Структура теорії держави і права як навчальної дисципліни включає в себе розділи, глави, пункти науково-навчального матеріалу, виражають його єдність і диференціацію.

Техніка - сукупна характеристики навичок і прийомів, використовуваних в якій-небудь сфері діяльності людини. В техніці матеріалізовані знання і досвід, накопичені в процесі розвитку суспільства.

Тип держави і права - модель або ідеальний, виражений в понятті образ держави та права, в якому поєднуються загальні істотні риси визначеної групи державно-правових явищ і якому відповідає певний клас конкретних держав і конкретних правових систем.

Типологія - вчення про класифікації, тобто розподіл об'єктів будь-якого роду на взаємопов'язані типи, класи, види, групи, згідно найбільш загальним і суттєвим ознаками і властивостями об'єктів даного виду; це вчення про впорядкування та систематизації складних об'єктів, і в даному випадку таким складним об'єктом виступає держава і право.

Тлумачення права - інтелектуально-вольова діяльність суб'єктів права щодо з'ясування справжнього змісту правових актів з метою їх реалізації і вдосконалення. За суб'єктами тлумачення воно підрозділяється на офіційне (аутентическое, легальне, правоприменительное) та неофіційне (повсякденне, професійне, доктринальне).

Переконання (як метод здійснення державної влади) - метод активного впливу на волю і свідомість людей ідейно-моральними засобами для формування у них поглядів і уяв, заснованих на глибокому розумінні сутності державної влади, її призначень і цілей.

Унітарна держава - цілісне централізована держава, адміністративно-територіальні одиниці якої (області, провінції, округи тощо) не мають статусу державних утворень, не володіють суверенними правами.

Управомочивание - спосіб правового регулювання, який виражається в комплексі дозволений управомоченій особі на вчинення певних дій (наприклад, власнику дозволено володіти, користуватися і розпоряджатися належною йому річчю).

Установчі норми - відображають вихідні початку правового регламентування суспільних відносин, правового становища людини, меж дії держави, закріплюють підвалини соціально-економічного і суспільно-політичного ладу, права, свободи і обов'язки громадян, основоположні ідеї і параметри будівництва правової системи суспільства. Вони служать еталонами, які дозволяють установити необхідну відповідність цілей і засобів конкретних правових розпоряджень об'єктивним закономірностям

суспільного розвитку. Це конституційні норми та норми, закріплені в основах законодавства, кодексах.

Факт - 1) в логіці і методології науки пропозиції, що фіксують емпіричне знання; 2) знання, достовірність якого доведена; 3) у звичайному розумінні синонім понять "істина", "подія", "результат".

Фактичний склад - сукупність двох або кількох фактичних обставин, наявність яких необхідна для настання юридичних наслідків.

Федеративна держава (федерація) - складна союзна держава, частини якого (республіки, штати, землі, кантони тощо) є державами, або державними утвореннями, що володіють суверенітетом. Федерація будується на засадах децентралізації.

Форма - спосіб існування змісту, невіддільний від нього і служить його вираженням.

Форма держави - це організація державної влади, виражена у формі правління, державного устрою і політичного (державного) режиму.

Форма державного устрою - це територіальна організація державної влади, співвідношення держави як цілого з його складовими частинами. Основні форми державного устрою - унітарна і федеративна, рідко зустрічається форма - конфедерація.

Форма правління - спосіб організації верховної державної влади, порядок утворення її органів, їх взаємодії між собою і з населенням, ступінь участі населення в їх формуванні. Основні форми правління - монархія і республіка.

Формальна визначеність права - ознака права, означає, що норми права закріплені в офіційних письмових джерелах, виданих державою.

Функції держави - основні напрямки її діяльності, які виражають сутність, соціальне призначення, завдання та цілі держави з управління суспільством у властивих йому формах і притаманними йому методами. Функції держави можна підрозділити: за причинами виникнення - на функції, що випливають з класових протиріч (придушення опору експлуатованих класів та ін)- функції, що випливають з потреб суспільства в цілому ("спільних справ") (економічна, екологічна та ін); за спрямованістю - на внутрішні (економічна, соціальна, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, охорони правопорядку, екологічна, стимулювання науково-технічного прогресу і обмеження його шкідливих наслідків, інформаційна) і зовнішні (оборони, інтеграції у світову економіку, забезпечення миру, співробітництва з іншими державами у вирішенні глобальних проблем сучасності, підтримання світового правопорядку).

Функції права - основні напрямки впливу права на суспільні відносини і поведінку людей. Право має загальносоціальні функції (економічну, політичну, виховну) та конкретні функції (регулятивно-статичну, регулятивно-динамічну, охоронну, оціночну).

Функції теорії держави і права - це напрямки теоретичної діяльності, що відображають загальне і специфічне значення даної науки. Функціями

теорії держави і права є: теоретико-пізнавальна (гносеологічна), методологічна, ідеологічна, прогностична.

Функція - 1) діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкта в даній системі відносин; 2) роль, яку виконує певний соціальний інститут або процес стосовно цілого.

Цінність - позитивна чи негативна значимість об'єктів навколишнього світу для людини, соціальної групи, суспільства в цілому, визначається не їхніми властивостями самими по собі, а їх залученням в сферу людської життєдіяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин; критерії і способи оцінки цієї значимості, виражені в моральних принципах і нормах, ідеалах, установках, цілях. Розрізняють матеріальні, суспільно-політичні і духовні цінності, позитивні і негативні цінності.

Емоції реакції людини і тварин на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, що мають яскраво виражену суб'єктивну забарвлення і охоплюють усі види чутливості і переживань. Пов'язані із задоволенням (позитивні емоції) або незадоволенням (негативні емоції) різних потреб організму. Диференційовані і стійкі емоції, що виникають на основі вищих соціальних потреб людини, зазвичай називаються почуттями (інтелектуальними, естетичними, моральними).

Юридична обов'язок - передбачена в нормі права міра необхідної поведінки зобов'язаної особи в інтересах управленої сторони, забезпечена можливістю державного примусу. Юридичний обов'язок має три основні форми: утримання від заборонених дій (пасивна поведінка); вчинення конкретних дій (активна поведінка); витерпіти застосовуються до зобов'язаному особі заходів державно-примусового впливу.

Юридична відповідальність - застосування до правопорушника заходів державного примусу, що виражаються в позбавленнях, передбачених санкцією юридичних норм. Підставами юридичної відповідальності є норма права, правопорушення і правозастосовний акт.

Юридична техніка - сукупність правил, засобів і прийомів розробки, оформлення і систематизації нормативних актів з метою їх ясності, зрозумілості та ефективності.

Юридичні гарантії законності - сукупність закріплених в законодавстві засобів, а також організаційно-правова діяльність по їх застосуванню, спрямована на забезпечення законності, на безперешкодне здійснення і захист прав і свобод. Це передусім юридично опосередкована діяльність спеціальних органів та органів правосуддя. Серед юридичних гарантій розрізняють засоби виявлення (виявлення) правопорушень; засоби попередження правопорушень; заходи припинення правопорушень; заходи захисту і відновлення порушених прав, усунення наслідків правопорушень; юридичну відповідальність; процесуальні юридичні гарантії. До організаційних засобів відносяться різні заходи організаційного характеру, які спеціально спрямовані на поліпшення діяльності по забезпеченню законності.

Це кадрові, організаційні заходи по створенню умов для нормальної роботи юрисдикційних, контрольних-наглядових і правоохоронних органів, утворення в їх структурі спеціальних підрозділів (для боротьби з організованою злочинністю, корупцією, розповсюдженням наркотиків) і ін

Юридичні факти - конкретні життєві обставини, що викликають у відповідності з дією юридичних норм, виникнення, зміна або припинення правовідносин.

Юридичний процес - це врегульований процесуальними нормами порядок діяльності компетентних державних органів, що складається в підготовці, прийнятті і документальне закріплення юридичних рішень загального або індивідуального характеру.

13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу : теоретичні та практичні аспекти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 23 листопада 2017 року) : у 2 ч. – Полтава : Россава, 2017. – Ч. 1. – 245 с.
2. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 416 с.
3. Білозьоров Є.В., Власенко В.П., Горова О.Б., Завальний А.М., Заяць Н.В. Теорія держави і права: навч. посіб. / За заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

Допоміжна:

1. Луцький Р. П. Теоретико-правові засади формування та розвитку сучасного позитивного права: дис. .доктора юрид. наук: спец. 12.00.12. Київ, 2017. 490 с.
2. Бірюкова А. Трансформація національної правової системи в умовах глобалізації. Теорія держави і права. 2018. № 5. С. 132. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/5/39.pdf> (дата звернення: 12.11.2019).
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення 02.11.2019).
4. Горелова В.Ю. Юридична практика: вимоги моралі в сучасній освіті / В.Ю. Горелова // Освіта та наука: трансформація, відповідальність, академічна свобода: тези допов. наукової конференції (Київ, 5 березня 2021 року). - К.: Університет "КРОК", 2021. - <https://conf.krok.edu.ua/ONTR/ESTR/paper/view/390>
5. Balykina-Halanets L. Selecting Innovative Approaches to Teaching English to Law Students Via Questionnaire Analysis / L. Balykina-Halanets, I. Balykin // Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021) (Kyiv, 10-11 March 2021). - К.: Atlantis press, 2021. - Vol. - Pp. 168-174.
6. Скоморовський В.Б. Особливості вітчизняного державотворення в умовах СРСР / В. Б. Скоморовський. - Івано-Франківськ :Видавець Кушнір Г.М., 2020. - 168 с.
7. Шишка Р.Б. Окремі зауваження щодо регулювання договорів в ЦК України / Р. Б. Шишка // Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 28 лютого 2020 р.) / редкол. В.П. Маковій та ін. - Одеса: ОДУВС, 2020. - С. 19-20.
8. Шишка Р.Б. Комерціалізація інновацій / Р. Б. Шишка // Інноваційний розвиток правової в умовах модернізації суспільства: Матеріали X

Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, НАУ, 28 лютого 2020 р.). Том 2. - Тернопіль: Вектор, 2020. - С. 291-293.

9. Шишка Р.Б. Принципи цивільного права та засади цивільного законодавства / Р. Б. Шишка // Цивільне право України: нові виклики та перспективи розвитку : матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 98-річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор.АН УРСР В.П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). - Харків: Право, 2020. - С. 61-65.

10. Вихрист С.М. Право навколишнього середовища Європейського Союзу / С. М. Вихрист, М. О. Медведєва // Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л. І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун т ім. В. Н. Каразіна. - 2 ге вид., перероб. і доп. - Харків: Право, 2020. - С. 419-471.

11. Загребельна Н.А. Основні підходи до розуміння поняття правової системи / Н. А. Загребельна, А. Б. Талимончик // The scientific heritage. - 2020. - № 47 v.4. - С. 9-11

12. Гіжевський В.К. Проблематика правового забезпечення державної енергетичної політики України / В.К. Гіжевський // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Перспективи розвитку фінансово-економічного простору України (м. Вінниця, 8-9 квітня 2020 року): у 2-х т. Т.1. Ч.1. - Тернопіль: "Крок". - 2020. - С. 29-32.

13. Загребельна Н.А. Аналіз основних причин неефективного виконання урядом України взятих на себе зобов'язань у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина / Н. А. Загребельна // Юридичний науковий електронний журнал. - 2020. - № 3.

14. Баликіна-Галанець Л.І. Конституційно-правовий статус парламентів країн ЄС з парламентською формою правління / Л. І. Баликіна-Галанець, І. І. Баликін // Topical issues of the development of modern science: abstracts of the 6th International scientific and practical conference (12-14.02, Sofia, Bulgaria). - Publishing House "ACCENT", 2020. - С. 231-240.

15. Загребельна Н.А. Тлумачення як спосіб виявлення та усунення юридичних колізій / Н. А. Загребельна // World Development of Science and Technology: Abstracts of II International Scientific (May 18-19, 2020). Chicago, USA, 2020. - PP.133-134.

16. Загребельна Н.А. Зміст державної політики у сфері забезпечення та реалізації прав та свобод людини і громадянина / Н. А. Загребельна // Весняні наукові зібрання - 2020: матеріали XLV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Суми, 22 травня 2020 року). Ч.4. - Суми, 2020. - С. 47-51.

17. Загребельна Н.А. Сприйняття права у суспільстві / Н. А. Загребельна // Сучасний вимір держави і права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15-16 травня 2020 р.). - Львів, 2020.

18. Француз А.Й. Механізми адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу / А. Й. Француз, К. Ю. Лазебна // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2020. - № 38. - С. 66-76.
19. Корольова В.В. Корпоративні права держави та їх захист (проблемні питання) / В. В. Корольова, В. О. Кодь // Правничий вісник Університету "КРОК". - 2020. - № 38. - С. 85-91.
20. Корольова В.В. Правове регулювання трансплантації органів в Україні / В.В. Корольова, Ю.М. Яценко // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей II Міжнародної конференції (Київ, 20 листопада 2020 р.). - К.: Університет "КРОК", 2020. -

<https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE2020/paper/view/133>.

Електронні інформаційні ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua/>

Президент України: <http://www.president.gov.ua/>

Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua/control/>

Міністерство внутрішніх справ України: <https://www.npu.gov.ua/uk/>

Міністерство юстиції України: <https://minjust.gov.ua/ua>

Генеральна прокуратура України: www.gp.gov.ua/

Державна фіскальна служба України: <http://sfs.gov.ua/>

Служба безпеки України: <https://ssu.gov.ua/>

Рада національної безпеки і оборони України: www.rnbo.gov.ua/

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя:

<http://kompravpol.rada.gov.ua/>

Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/>

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин: <http://kompravlud.rada.gov.ua/>

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини:

<http://www.ombudsman.gov.ua/> Конституційний Суд України:

<http://www.ccu.gov.ua/>

Верховний Суд України: <http://www.scourt.gov.ua/>

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ: <http://www.sc.gov.ua/>

Європейський суд з прав людини: <http://www.echr.coe.int/>

Вища рада юстиції: <http://www.vru.gov.ua/>

Конституційна комісія: <http://constitution.gov.ua/>

Українська Гельсінська спілка з прав людини: <http://helsinki.org.ua/>

Харківська правозахисна група: <http://khpg.org/>

Асоціація адвокатів України: <http://www.uaa.org.ua/>

Асоціація правників України: <http://uba.ua/>

Центр політико-правових реформ: <http://pravo.org.ua/>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського:

<http://www.nbuv.gov.ua/>

Національна юридична бібліотека: www.nbu.gov.ua/node/622

Наукова бібліотека імені М. Максимовича:

www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3

Бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого:

<http://library.nlu.edu.ua>

Бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка:

<http://www.scilib.univ.kiev.ua>

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»:

<http://www.library.ukma.edu.ua/>

Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна:

<http://www.library.univer.kharkov.ua/>

Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ:

<http://lib.univd.edu.ua/>

Наукова бібліотека ЛНУ ім. Івана Франка: <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>

Бібліотека Національної академії внутрішніх справ:

<http://www.naiu.kiev.ua/biblio/>

Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія»:

<http://library.onua.edu.ua/uk/>

Наукова бібліотека Академії адвокатури України: <http://e-lib.aau.edu.ua/>

Наукова бібліотека Університету державної фіскальної служби України:

<http://library.asta.edu.ua/>

Навчальне видання

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
підготовки здобувачів
другого (магістерського)
рівня вищої освіти
(вказати рівень вищої освіти)
спеціальності 033 Філософія
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Філософія
(назва освітньої програми)
мова навчання: українська**

Укладачі:

- кандидат філософських наук, доцент **Степанов В.В.**

Рецензенти:

- доктор філософських наук, професор кафедри охорони праці та екологічної безпеки ННПІ УПА Богданова Н.Г.

- доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін, Донбаського державного педагогічного університету Ємельяненко Г.Д.

Відповідальний за випуск: доктор філос. наук, проф. Мозговий Л.І.

Підписано до друку 07.06.2021 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 7,75.
Тираж 50 прим. Зам. №2076.

Підприємець Маторін Б.І.
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел./факс +38 06262 3-20-99; +38 050 518 88 99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
